

Årsrapport 2024

De særskilte tjenestene mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold

Årsrapport 2024

BARNE-, UNGDOMS- OG
FAMILIEDIREKTORATET (BUFDIR)

Postadresse (Bufdir):

Postboks 2233
3103 Tønsberg

Besøksadresse (Bufdir):

Fredrik Selmers vei 3
0663 Oslo

Sentralbord (Bufdir):

466 15 000

INTEGRERINGS- OG
MANGFOLDSDIREKTORATET (IMDi)

Postadresse (Imdi):

Postboks 672
8508 Narvik

Besøksadresse (Imdi):

Tollbugata 20
0152 Oslo

Sentralbord (Imdi):

241 68 800

ISBN:
978-82-8286-413-8

Design:
Per Høj Reklamebyrå

Illustrasjoner:
Esra Røise for IMDi

Bufdir.no
Imdi.no

Forord

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) fikk i 2024 i oppdrag fra Arbeid- og inkluderingsdepartementet å utarbeide en samlet årsrapport for de særskilte tjenestene om arbeidet mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold. Bakgrunnen for at departementet ønsker en samlet årsrapport, er behovet for å se de særskilte tjenestene på dette feltet mer i sammenheng.

Det finnes flere særskilte tjenester som skal bidra til å forebygge negativ sosial kontroll og æresrelatert vold. Når de særskilte tjenestene på feltet er omtalt i denne årsrapporten, inkluderer de følgende tjenester: Kompetanseteamet mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold (Kompetanseteamet), IMDis mangfoldsrådgivere (mangfoldsrådgivere), spesialutsendingene for integreringssaker og IMDis fagteam for forebygging av negativ sosial kontroll og æresrelatert vold (IMDis fagteam). Disse tjenestene utgjør rapportens «vi».

Dette er en felles årsrapport som erstatter rapportene som tidligere ble skrevet

separat for henholdsvis Kompetanseteamet¹, og mangfoldsrådgiverne og spesialutsendingene for integreringssaker². Rapporten er skrevet av en arbeidsgruppe med representanter fra Kompetanseteamet (Bufdir og AVdir) og IMDi. Den er utarbeidet etter innspill fra de særskilte tjenestene og er et samarbeid mellom følgende syv direktorater: Utlendingsdirektoratet (UDI), Helse- og omsorgsdepartementet (Hdir), Arbeids- og velferdsdirektoratet (AVdir), Politidirektoratet (POD), Utdanningsdirektoratet (Udir), Bufdir og IMDi.

Årsrapporten inneholder statistikk og analyse knyttet til enkeltsakene som Kompetanseteamet, mangfoldsrådgiverne og spesialutsendingene for integreringssaker har jobbet med i 2024, og en beskrivelse av innsatsen til de særskilte tjenestene i året som har gått. I tillegg løfter vi frem aktuelle problemstillinger og ser nærmere på utviklingen på feltet. Vi håper at rapporten vil bidra til ny innsikt og til å danne grunnlag for det videre arbeidet mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold.

¹ Kompetanseteamets tidligere rapporter finner du på nettsiden kompetanseteamet.no (<https://www.bufdir.no/vold/aresrelatert/kompetanseteamet/>)

² Tidligere årsrapporter fra IMDis mangfoldsrådgivere og spesialutsendingene for integreringssaker er tilgjengelige på IMDis hjemmesider. Rapporten for 2023 finner du her [tallrapportering-2023-mr-og-su.pdf](#)

Sammendrag

De særskilte tjenestene veiledet i rekordmange saker i 2024. Alle tjenestene som veileder i enkeltsaker, har hatt en økning i antall saker i året som har gått. Flere av tjenestene har også hatt mer kompetanseheving enn i tidligere år. Tallene fra de særskilte tjenestene for 2024 viser at de særskilte tjenestene brukes og at de har et tilbud som er etterspurt og som det er behov for.

Antall saker de særskilte tjenestene veileder i, gjenspeiler ikke det reelle omfanget av personer utsatt for negativ sosial kontroll og æresrelatert vold i Norge, men de sier noe om hvor mange som har tatt kontakt for råd og veiledning. Økningen i antall saker kan henge sammen med at de særskilte tjenestene har blitt bedre kjent for utsatte og for tjenesteapparatet, og at tjenestene samlet sett har nådd ut til flere. Kompetanseheving av tjenesteapparatet vil kunne føre til at flere saker identifiseres og at flere som utsettes for negativ sosial kontroll og æresrelatert vold får tilbud om bistand og oppfølging. Mer kompetanseheving kan ha bidratt til at flere senere har tatt kontakt med de særskilte tjenestene for råd og veiledning i enkeltsaker.

I 2024 ga Kompetanseteamet råd og veiledning i 1402 enkeltsaker, mangfoldsrådgiverne ga veiledning og oppfølging i 1031 enkeltsaker og spesialutsendingene for integreringssaker ga veiledning eller annen bistand i 310 enkeltsaker. Som for tidligere år, utgjorde hovedbetrymningene «negativ sosial kontroll», «trusler og vold» og «ufrivillig opphold i utlandet» en stor andel av sakene til alle de særskilte tjenestene, mens betrymning knyttet til «tvangsekteskap», «kjønnslemlestelse» og «barneekteskap» utgjorde en mindre andel av sakene.

Hvilke saker de ulike særskilte tjenestene jobber mest med, og hvem som tar kontakt for råd og veiledning, henger sammen med tjenestenes innretning, mandat og hovedmålgrupper. De største betrymningsskategoriene fordeler seg relativt ulikt for de tre særskilte tjenestene.

Spesialutsendingene for integreringssaker har størst andel saker som omhandler «ufrivillig opphold i utlandet», mens mangfoldsrådgivere har flest saker med hovedbetrymning «negativ sosial kontroll». Kompetanseteamet har en bredere fordeling av ulike hovedbetrymninger i sakene, men skiller seg ut ved at en høy andel av sakene de veileder i gjelder hovedbetrymningsskategoriene «trusler og vold» og «tvangsekteskap». Både Kompetanseteamet og mangfoldsrådgiverne har hatt en stor økning i antall saker med hovedbetrymningen «frykt for ufrivillig opphold i utlandet» i 2024. Økningen kan handle om et økt fokus på tematikken, som igjen kan gjøre at flere saker der det er betrymning avdekkes og at flere unge selv søker hjelp.

Alle de særskilte tjenestene hadde i 2024 flere saker som gjaldt jenter og kvinner, enn saker som gjaldt gutter og menn. Litt over halvparten av sakene til Kompetanseteamet, mangfoldsrådgiverne og spesialutsendingene for integreringssaker gjaldt barn, mens litt under halvparten gjaldt voksne. Som tidligere år, er det også i 2024 stor spredning i landbakgrunnen til personene sakene gjelder, noe som er med på å bekrefte at negativ sosial kontroll og æresrelatert vold forekommer i ulike miljøer og befolkningsgrupper, på tvers av kjønn, religion og livssyn, landbakgrunn og etnisitet. Personene i sakene Kompetanseteamet mottok henvendelser om i 2024, hadde bakgrunn fra til sammen 58 ulike land. Mangfoldsrådgiverne jobbet i 2024 med personer som hadde bakgrunn fra 65 ulike land, mens spesialutsendingene for integreringssaker jobbet med personer som hadde bakgrunn fra 24 ulike land. Tallene fra de særskilte tjenestene viser at de fleste sakene fra 2024 gjaldt personer med bakgrunn fra Syria, Pakistan, Somalia, Afghanistan og Irak. Dette er landbakgrunner som har vært sterkt representert over flere år.

De særskilte tjenestene jobber alle med saker som handler om barn og unge i vanskelige livssituasjoner. I årets rapport løfter vi aktuelle

problemstillinger og erfaringer fra 2024 knyttet til forebyggende arbeid, negativ sosial kontroll mellom ungdom og hvordan få til et godt samarbeid med barn og unge. Vi ønsker også å belyse

muligheter for tilbud til ungdom gjennom Nav og viktigheten av å ha et familieperspektiv i arbeidet med saker som omhandler negativ sosial kontroll og æresrelatert vold.

Summary

The specialized services provided guidance in a record number of cases in 2024. All the services that provide guidance in individual cases have seen an increase in the number of cases in the past year. Several of the services have also seen an increase in the need for competency building compared with previous years. The figures from the specialized services for 2024 show that the specialized services are used by their target groups, and that they provide services that are in demand and needed.

The number of cases in which the specialized services provide guidance do not mirror the actual numbers of people subjected to negative social control and honour-related violence in Norway, but they do reflect how many times the services have been contacted for advice and guidance. The increase in the number of cases may be related to the fact that the specialized services have become better known to people subjected to negative social control and honour-related violence, to other services, and that the specialized services have been successful in reaching a wider group of services and individuals.

Building competence in other services may lead to more cases being identified, which will help more people who are exposed to negative social control and honour-related violence being offered assistance and aid. Strengthened competency building may also have resulted in more people

contacting the specialized services for advice and guidance in individual cases.

In 2024, the Expert Team for the prevention of negative social control and honour-based violence (the Expert Team) provided advice and guidance in 1402 individual cases, the Diversity advisers provided guidance and aid in 1031 individual cases, and the Special envoys for integration matters provided guidance or other assistance in 310 individual cases. As was the case in previous years, the main targets for this work concerned «negative social control», «threats and violence» and «involuntary stays abroad», which accounted for a large share of the cases for all the specialized services, while concerns related to «forced marriage», «female genital mutilation» and «child marriage» accounted for a smaller share of the cases.

Which issues the various specialized services work with the most frequently, and who contacts them for advice and guidance, are related to how the specialized services are structured and their respective mandates and main target groups. The largest categories of concern are distributed relatively differently for the three specialized services. The special envoys for integration matters report the largest proportion of cases dealing with "involuntary stays abroad", while Diversity advisers see the highest proportion of cases with the main concern being "negative

social control". The Expert Team report a broader distribution of varying main concerns in cases but differ from the other specialized services in that a high proportion of the cases they provide guidance in relate to "threats and violence" and "forced marriage".

Both the Expert Team and the Diversity advisers have seen a large increase in the number of cases with the main concern being "fear of involuntary stays abroad" in 2024. This may be due to an increased focus on the topic, which in turn may lead to more cases where there are concerns being uncovered, and that more young people seek help themselves.

In 2024, all the specialized services saw more cases involving girls and women than cases involving boys and men. Just over half of the cases that the Expert Team, the Diversity advisers and the Special envoys for integration matters followed up concerned children, while just under half concerned adults. As in previous years, there is also great variation with regard to the country of origin for the people that cases concern in 2024, which highlights that negative social control and honour-related violence occur in different environments and population groups, across gender, religion and beliefs, country of origin and ethnicity.

The people in the cases that The Expert Team received inquiries about in 2024 originated from a total of 58 different countries. In 2024, the Diversity advisers worked with people who had backgrounds from 65 different countries, while the Special envoys for integration matters worked with people who had backgrounds from 24 different countries. The figures from the specialized services show that most of the cases from 2024 concerned people originating from Syria, Pakistan, Somalia, Afghanistan and Iraq. These are country origins that have been strongly represented in the numbers reported by the specialized services for several years.

The respective specialized services all work with cases that deal with children and young people in difficult life situations. In this year's report, we highlight current issues and experiences from 2024 related to preventive work, negative social control between young people and how to achieve good report and cooperation with children and young people. We also highlight opportunities for services for young people through Nav and the importance of having a family perspective matters that deal with negative social control and honour-related violence.

Innhold

Sammendrag	VI
Summary	VII
1 De særskilte tjenestene	1
1.1. Kompetanseteamet mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold	2
1.1.1 Ressurssituasjonen i Kompetanseteamet	3
1.2. Mangfoldsrådgiverne	3
1.3. Spesialutsendingene for integreringssaker	3
1.4. IMDis fagteam for forebygging av negativ sosial kontroll og æresrelatert vold	4
1.5. De særskilte tjenestenes samlede innsats i 2024	4
Case: Samarbeid i praksis– fra bekymring til beskyttelse	5
2 Tall og vurderinger	7
2.1. Antall saker totalt	8
2.2. Hovedbekymring	10
2.2.1. Negativ sosial kontroll	12
2.2.2. Trusler og vold	13
2.2.3. Ufrivillig opphold i utlandet	15
2.2.4. Tvangsekteskap	16
2.2.5. Barneekteskap	17
2.2.6. Kjønnslेमlestelse	19
2.3. Saker fordelt på kjønn	21
2.4. Saker fordelt på alder	22
2.5. Saker fordelt på landbakgrunn	23
2.6. Utlendingssaker	25
3 Hvem henvender seg til de særskilte tjenestene?	27
3.1. Hvem henvender seg til mangfoldsrådgiverne?	28
3.2. Hvem henvender seg til spesialutsendingene for integreringssaker?	28
3.3. Hvem henvender seg til Kompetanseteamet?	28
3.3.1. Saker fra barnevernstjenesten	29
3.3.2. Saker fra politiet	29
3.3.3. Saker fra mangfoldsrådgivere/skoler med mangfoldsrådgivere	30
3.3.4. Saker fra utenriksstasjoner med spesialutsending for integreringssaker	30
3.3.5. Saker fra UDI	30
3.3.6. Helsetjenestene	31
3.3.7. Saker fra Nav	31
3.3.8. Saker fra krisesentrene	32
3.3.9. Saker fra IMDi	32

4	Utsatte i utlandet	33
4.1.	Refusjonsordningen og koordinering av mottakelse ved retur	35
5	Bo- og støttetilbudet	37
5.1.	Innflyttinger og beboere i 2024	38
5.2.	Pilot for bo- og støttetilbud ved retur fra ufrivillig opphold i utlandet	40
5.3.	Mentorordningen	40
6	Erfaringer og aktuelle problemstillinger	41
6.1.	Forebyggende arbeid	42
6.2.	Negativ sosial kontroll mellom ungdom	43
6.3.	Samarbeid med barnet	44
6.4.	Ungdomsgarantien og hva Nav kan tilby unge i en sårbar situasjon	45
6.5.	Familiearbeid	45
7	Kompetanseheving	47
7.1.	IMDis fagteam	48
7.2.	Mangfoldsrådgiverne	48
7.3.	Spesialutsendingene for integreringssaker	49
7.4.	Kompetanseteamet	49
7.4.1.	Vitne i nemnd- og rettssaker	49
	Vedlegg 1: Definisjoner	51
	Vedlegg 2: Statistikk	53
	Tabelloversikt	54

Kapittel 1

De særskilte tjenestene

[< Innholdsoversikt](#)

Siden Kompetanseteamet ble opprettet i 2004, har det eksistert et særskilt offentlig tjenestetilbud rettet mot personer som er utsatt for negativ sosial kontroll og æresrelatert vold.³ I 2008 og de påfølgende årene ble det særskilte tilbudet på fagfeltet styrket med mangfoldsrådgivere på utvalgte skoler, spesialutsendinger på utvalgte norske utenriksstasjoner og et offentlig nasjonalt bo- og støttetilbud for personer over 18 år som er utsatt for negativ sosial kontroll og æresrelatert vold. I 2021 ble IMDis fagteam opprettet for å bidra til å øke kompetansen om tematikken i skolen, flyktningetjenesten og voksenopp-læringen.

I tillegg til disse særskilte tjenestene, er det etablert en refusjonsordning for å dekke utgifter til hjemreise til Norge for personer som er utsatt for negativ sosial kontroll og/eller æresrelatert vold i utlandet. Refusjonsordningen forvaltes av Bufdir ved Kompetanseteamet.

De særskilte tjenestene er et tillegg til det ordinære tjenesteapparatet, og skal både bidra til å styrke tjenesteapparatet og bidra til at personer som er utsatt for negativ sosial kontroll og æresrelatert vold, får god hjelp. Tjenestene har delvis overlappende mandater, men arbeider på måter som utfyller hverandre. Medarbeiderne fra de ulike direktoratene som er involvert i dette arbeidet jobber ut fra ulike regelverk og samfunnsoppdrag, men har samme målgruppe. For å nå ut til flest mulig med kunnskap og kompetanse, og gi best mulig hjelp til personer som utsettes for disse formene for kontroll og vold, er vi avhengige av å samarbeide. De særskilte tjenestene som jobber med enkelt-saker, samarbeider i de sakene der det er mulig og til beste for den utsatte. De siste årene har vi i tillegg hatt fokus på kompetanseheving og på å gjøre de særskilte tjenestene bedre kjent.

I 2024 påbegynte IMDi og Bufdir arbeidet med å lage en felles tiltaksplan for å gjøre de særskilte tjenestene bedre kjent, og for å heve kompetansen i det ordinære tjenesteapparatet.

Tiltaksplanen vil ferdigstilles våren 2025, og vil bli viktig for å samordne arbeidet fremover.

1.1.

Kompetanseteamet mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold

Kompetanseteamet koordineres av Bufdir og er et nasjonalt tverrfaglig team som bidrar med kompetanse og veiledning til offentlige tjenester og frivillige organisasjoner i saker som handler om tvangsekteskap, æresrelatert vold, negativ sosial kontroll, kjønnslemlestelse og ufrivillig opphold i utlandet.⁴ Kompetanseteamet veileder også utsatte som henvender seg til teamet, og setter dem i kontakt med relevant tjenesteapparat når det er nødvendig. Videre tildeler teamet plasser i det nasjonale bo- og støttetilbudet for personer over 18 år som er utsatt for negativ sosial kontroll og æresrelatert vold. Kompetanseteamet forvalter dessuten en refusjonsordning som kan dekke utgifter til hjemreise når en utsatt person befinner seg i utlandet. Teamet koordinerer også mottakelsen av personen i Norge.⁵

Per 31.12. 2024 bestod Kompetanseteamet av representanter fra syv ulike direktorater:

- › Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) – fire fulle stillinger
- › Politidirektoratet (POD) – én full stilling
- › Utlendingsdirektoratet (UDI) - én full stilling
- › Arbeids- og velferdsdirektoratet (AVdir) – to fulle stillinger
- › Utdanningsdirektoratet (Udir) - én full stilling
- › Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) – halvannen stilling
- › Helsedirektoratet (Hdir) – en tju prosent stilling

³ Begrepsbruken på fagfeltet som de særskilte tjenestene jobber med, har endret seg over tid. «Negativ sosial kontroll og æresrelatert vold» brukes i denne rapporten som en fellesbetegnelse som også inkluderer tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og ufrivillige utenlandsopphold. Se vedlegg 1 for nærmere definisjoner av disse begrepene.

⁴ mandat-kompetanseteamet-mot-tvangsekteskap-kjønnslemlestelse-og-negativ-sosial-kontroll.pdf

⁵ <https://www.bufdir.no/vold/aeresrelatert/kompetanseteamet/>

< Innholdsoversikt

1.1.1

Ressurssituasjonen i Kompetanseteamet

Antallet enkeltsaker hvor Kompetanseteamet gir råd og veiledning eller bistår i på andre måter, har økt de siste årene. Det har ført til et stort arbeidspress for flere av representantene i teamet. I 2024 har dette blant annet gjort at de har hatt mindre tid til å drive med kompetanseheving.

I 2023 ble Kompetanseteamet evaluert av Proba Samfunnsanalyse på oppdrag fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet (Proba Samfunnsanalyse 2023). I evalueringsrapporten anbefalte Proba å styrke samtlige direktoraters representasjon i Kompetanseteamet. Anbefalingen ble delvis fulgt opp i statsbudsjettet i 2024; teamet ble styrket med en full stilling til IMDi, og tilsvarende stillinger til AVdir, Hdir⁶ og Udir. Bufdirs, UDIs og PODs representasjon ble imidlertid ikke styrket, til tross for et stort behov.⁷

I 2021 ble POD sin stilling i Kompetanseteamet lagt til Kripos. Gjennom 2024 jobbet representanten fra POD tett sammen med to ansatte i Kripos' seksjon for operative tjenester, og den ene av disse fungerte som back-up for representanten. Mot slutten av 2024 ble det gjort endringer i Kripos som medførte at PODs representant ikke lenger fikk denne avlastningen, og ved årsskiftet 2024 - 2025 var POD fortsatt bare representert med én full stilling i teamet.

Høsten 2024 ble det gjort en administrativ ansettelse i Bufdir for å bistå Kompetanseteamet. I tillegg har to ansatte fra IMDi hospitert i Bufdir siste halvdel av 2024, slik at Bufdirs representanter i teamet har fått ekstra bistand i en periode.

Hdirs representasjon i Kompetanseteamet skal styrkes, og ansvarsområdet deres skal utvides. Per nå har de kun ansvar for kjønnslemlestelse, men når de får ansatt en representant til Kompetanseteamet i full stilling, skal de også ha ansvar for negativ sosial kontroll og æresrelatert vold. Den nye representanten skal veilede og bidra til å øke kunnskapen om disse fenomenene, om hvilke konsekvenser de kan ha for den fysiske

og psykiske helsen, og om hva slags helsehjelp som er tilgjengelig.

1.2.

Mangfoldsrådgiverne

IMDi har 65 mangfoldsrådgivere utplassert ved utvalgte ungdomsskoler, videregående skoler og voksenopplæringsssentre over hele landet. Ordningen dekker skoler i de største byene, og alle fylker har minst én mangfoldsrådgiver.⁸ Mangfoldsrådgivere skal bidra til at flere barn, unge og voksne som står i fare for, eller utsettes for, negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse, får råd, veiledning og oppfølging i tråd med sine behov og rettigheter. De skal også drive forebyggende arbeid og bidra til at ansatte i skolen og det offentlige tjenesteapparatet får økt kompetanse om disse problemstillingene.⁹

Mangfoldsrådgivernes oppdrag ble utvidet i 2024. Ved siden av å jobbe mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold, skal mangfoldsrådgiverne også gjøre relevante hjelpetilbud og tjenester kjent for unge som har spørsmål om kjønns- og seksualitetsmangfold, rasisme eller diskriminering. Dette er i tråd med tiltak 32 i Regjeringens handlingsplan for kjønns- og seksualitetsmangfold (2023–2026)¹⁰ og tiltak 20 i Handlingsplan mot rasisme og diskriminering - ny innsats 2024–2027.¹¹

Mangfoldsrådgiverordningen har i 2024 blitt styrket med seks nye stillinger.¹²

1.3.

Spesialutsendingene for integreringssaker

IMDi er, i samarbeid med Utenriksdepartementet, fagmyndighet for fire spesialutsendinger for integreringssaker som jobber ved utvalgte utenriksstasjoner. Spesialutsendingene yter konsulær bistand til personer som er utsatt for negativ sosial kontroll og æresrelatert vold, herunder tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. I tillegg til å gi direkte bistand til utsatte samarbeider spesialutsendingene for integreringssaker med lokale myndigheter og organisasjoner. De skal også

⁶ Per 31.01.2024 har Hdir ennå ikke ansatt noen i stillingen.

⁷ I statsbudsjettet som ble lagt frem i oktober 2024, ble Kompetanseteamet styrket med to stillinger i Bufdir.

⁸ For en oversikt over mangfoldsrådgiverne, se IMDis nettsider: <https://www.imdi.no/negativ-sosial-kontroll/mangfoldsradgivere-pa-skoler/>

⁹ Se også Mandat for IMDis minoritetsrådgivere [imdi.no]

< Innholdsoversikt

bidra til å øke kompetansen i tjenesteapparatet i Norge gjennom råd og veiledning i enkeltsaker og gjennom kompetansehevingstiltak. Videre skal de etablere og bygge nettverk i Norge og i utlandet og bidra med anbefalinger og innspill til utviklingen av fagfeltet.

De fire spesialutsendingene er for tiden stasjonert ved ambassadene i Ankara (Tyrkia), Amman (Jordan), Islamabad (Pakistan) og Nairobi (Kenya). De dekker også andre land i sine regioner.¹³

1.4.

IMDis fagteam for forebygging av negativ sosial kontroll og æresrelatert vold

IMDis fagteam skal styrke kompetansen om negativ sosial kontroll og æresrelatert vold i tjenesteapparatet og øke kjennskapen til de andre særskilte tjenestene på feltet. Formålet med fagteamet er at flere barn og voksne som står i fare for, eller utsettes for, negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap eller kjønnslemlestelse, skal få råd, veiledning og oppfølging i tråd med sine behov og rettigheter.¹⁴

Fagteamet er nasjonalt og består i dag av fem personer. Innsatsen til fagteamet retter seg hovedsakelig mot ansatte på skoler som ikke har mangfoldsrådgiver, og ansatte i flyktningetjenester og på voksenopplæringscentre.

1.5.

De særskilte tjenestenes samlede innsats i 2024

Det er utfordrende å måle resultater og effekter av arbeidet som gjøres mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold, spesielt når det gjelder tidlig forebyggingsarbeid. Tallene fra de særskilte tjenestene for 2024 viser at de særskilte tjenestene brukes. Dette gir en indikasjon på at de særskilte tjenestene har et tilbud som er etterspurt og som det er et behov for. I 2024 har alle de særskilte tjenestene som veileder i enkeltsaker opplevd en økning i antall saker. Flere av tjenestene har også hatt mer kompetanseheving enn i tidligere år.

Økningen i antall saker kan henge sammen med at de særskilte tjenestene har blitt bedre kjent for utsatte og for tjenesteapparatet, og at vi sammen har nådd ut til flere. Kompetanseheving av tjenesteapparatet vil kunne føre til at flere saker identifiseres og at flere som utsettes for negativ sosial kontroll og æresrelatert vold vil kunne få tilbud om bistand og oppfølging.

Slik de særskilte tjenestene registrerer og rapporterer i dag, er det vanskelig å si noe om den direkte effekten av veiledningen og bistanden som gis. Vi ser at det er behov for å styrke kunnskapen om resultater av innsatsen for å forebygge negativ sosial kontroll og æresrelatert vold. På bakgrunn av dette behovet, har IMDi i 2024 igangsatt et FoU-prosjekt hvor målet er å utvikle metoder og rutiner for å måle resultater og effekter av de særskilte tjenestenes arbeid. Prosjektet vil påbegynnes i 2025.

Tilbakemeldinger fra de som har brukt tjenestene våre og mottatt råd, veiledning og kompetanseheving i 2024, har vært gode. Samtlige av de særskilte tjeneste erfarer at personer og tjenestere som har vært i kontakt med oss, gjerne tar kontakt på nytt, og som tallene viser, har alle de særskilte tjenestene i 2024 opplevd stor pågang, både når det gjelder veiledning i enkeltsaker og når det gjelder forespørsler om kompetanseheving.

De særskilte tjeneste har hatt et tett samarbeid i året som gikk. Vi erfarer at samarbeid på tvers av de særskilte tjenestene, både om enkeltsaker og kompetanseheving, har stor verdi. Gjennom å samkjøre oss best mulig og jobbe sammen, oppnår vi en synergi som gjør at vi når flere, både utsatte og i tjenesteapparatet.

¹⁰ Regjeringens handlingsplan for kjønns- og seksualitetsmangfold (2023–2026) - regjeringen.no

¹¹ Handlingsplan mot rasisme og diskriminering - ny innsats 2024–2027 - regjeringen.no

¹² Ordningen vil bli styrket med fire stillinger til i 2025.

¹³ Dette finner du mer informasjon om på IMDis nettside: Spesialutsending for integreringssaker ved utvalgte utenriksstasjoner | IMDi

¹⁴ Mandat - IMDis fagteam

Samarbeid i praksis – fra bekymring til beskyttelse

Nedenfor presenterer vi et fiktivt eksempel som viser hvordan en ungdom utsatt for negativ sosial kontroll og æresrelatert vold kan komme i kontakt med tjenesteapparatet og de særskilte tjenestene. De særskilte tjenestene har ulike roller og oppgaver. Når flere av dem blir involvert i en sak, er det ofte på ulike stadier i saksgangen. Hver av tjenestene kan involvere de andre der det er behov for det, for å gi best mulig hjelp. Dette gjør de ofte i samråd med ungdommen.

Sara utsettes for negativ sosial kontroll og søker hjelp

Sytten år gamle Sara leser om negativ sosial kontroll og vold på IMDi nettportal for ungdom, Nora¹⁵, og kjenner seg igjen i beskrivelsene hun finner der. Hun oppsøker skolens helsesykepleier for å dele bekymringene sine. Helsesykepleieren er usikker på hvordan hun best kan følge opp Sara videre. Hun har tidligere deltatt på kurs med fagteamet, og der fikk hun høre om mangfoldsrådgiverordningen. Det er ingen mangfoldsrådgiver på skolen til Sara, men helsesykepleieren kontakter mangfoldsrådgiveren på naboskolen for å få råd og veiledning.

De særskilte tjenestene kobles på

Mangfoldsrådgiveren snakker med Sara og helsesykepleieren om situasjonen hennes. På bakgrunn av det som kommer frem i samtalene, blir mangfoldsrådgiveren bekymret. Hen tror at det kan være nødvendig å kontakte barnevernstjenesten og tar kontakt med Kompetanseteamet for å få råd og drøfte saken anonymt. Kompetanseteamet råder mangfoldsrådgiveren til å sende en bekymringsmelding til barnevernet. Kompetanseteamet gir også råd om viktige hensyn å ta for å ivareta sikkerheten til Sara når det blir kjent at barnevernet er involvert. Mangfoldsrådgiveren sender en bekymringsmelding til barnevernstjenesten, som setter i gang en undersøkelse. Etter en periode med hjelpetiltak velger barnevernstjenesten å avslutte saken. Foreldrene ønsker ikke videre samarbeid,

og Sara selv sier at situasjonen hjemme har bedret seg.

Fortsatt oppfølging og økt bekymring

Selv om barnevernet avslutter saken, fortsetter mangfoldsrådgiveren å ha jevnlig oppfølgingsamtaler med Sara. Når hun fyller 18 år, får familien vite at hun har en kjæreste. Dette godtar de ikke. De blir sinte, og presser henne til å avslutte forholdet. Etter hvert roer situasjonen seg hjemme, men før sommeren forteller Sara at familien planlegger å dra på ferie til foreldrenes opprinnelsesland. Dette bekymrer mangfoldsrådgiveren, som kontakter Kompetanseteamet for å drøfte bekymringen. Etter å ha snakket om utfordringer og muligheter i saken er Kompetanseteamet og mangfoldsrådgiveren enige om å fraråde Sara å bli med på ferieturen. Mangfoldsrådgiveren advarer henne mot å reise, forklarer at det kan være vanskelig å hjelpe henne i utlandet, og informerer om hvilke hjelpetilbud som finnes i Norge. Sara velger likevel å dra.

Plan for kontakt og tap av kommunikasjon

Mangfoldsrådgiveren får ikke forhindre at Sara reiser, men de avtaler å holde litt kontakt mens hun er i utlandet. Når skolen starter igjen, har ikke Sara kommet tilbake, og mangfoldsrådgiveren har mistet kontakten med henne. Mangfoldsrådgiveren er bekymret. Etter en stund tar Sara kontakt igjen. Hun forteller at hun har blitt fratatt telefonen, og at hun blir holdt igjen i utlandet mot sin vilje.

Behov for bistand i utlandet

Nå vurderer mangfoldsrådgiveren situasjonen som alvorlig. Familien har funnet en passende ektefelle for Sara som de ønsker at hun gifter seg med. I tillegg til telefonen blir hun fratatt det norske passet sitt.

Mangfoldsrådgiveren kontakter spesialutsendingen for integreringssaker i regionen der Sara befinner seg. Spesialutsendingen får til slutt kontakt med Sara og kartlegger situasjonen hennes. Sara vil ha hjelp til å reise hjem. Det er begrenset hva ambassaden kan bistå med i en slik situasjon. For å kunne reise ut av landet hun befinner seg i, må Sara selv møte opp på ambassaden for å få nye reisedokumenter. Etter en stund klarer Sara å komme seg til ambassaden. Spesialutsendingen søker refusjon av utgifter for hjemreise, og Kompetanseteamet innvilger søknaden. Spesialutsendingen bestiller flybillett til Sara, mens Kompetanseteamet koordinerer mottakelsen av Sara når hun ankommer Norge. Teamet avtaler med politiet på Oslo lufthavn at de skal møte Sara når flyet lander. Kompetanse-

teamet kontakter også et krisesenter der hun kan bo en stund etter at hun har kommet hjem.

Hjemreise og akutt beskyttelse

Da Sara ankommer Norge, blir hun møtt av politiet og kjørt til krisesenteret. I dialog med Sara og krisesenteret, kommer Kompetanseteamet frem til at det nasjonale bo- og støttetilbudet kan være aktuelt for henne. De gjennomfører en kartleggingssamtale og ber politiet om en sikkerhetsanbefaling. Kompetanseteamet og politiet er enige om at bo- og støttetilbudet vil kunne bidra til god oppfølging og sikkerhet for Sara. Kompetanseteamet tildeler Sara plass i bo- og støttetilbudet et annet sted i landet.

Videre oppfølging

For å sikre at Sara får en stabil overgang fra botilbudet til en selvstendig tilværelse, kobles en av mentororganisasjonene på for å støtte henne videre. Mangfoldsrådgiveren, som Sara har fått en god relasjon til, forsetter også å være en støttespiller for henne.

Kapittel 2

Tall og vurderinger

< Innholdsoversikt

Det finnes ikke sikre tall på hvor mange som er utsatt for negativ sosial kontroll og æresrelatert vold i Norge i dag. Det er grunn til å tro at det er mange som ikke tør å oppsøke hjelp, og at det kan være store mørketall. Kompetanseteamet, mangfoldsrådgivere og spesialutsendingene for integreringssaker bistår offentlige tjenester, frivillige organisasjoner og enkeltpersoner i konkrete saker. I denne delen av rapporten ser vi nærmere på sakene disse tre særskilte tjenestene har jobbet med i 2024.¹⁶

Antallet saker de særskilte tjenestene veileder i, gjenspeiler ikke hvor mange personer som faktisk er utsatt for negativ sosial kontroll og æresrelatert vold i Norge, men de sier noe om hvor mange som har tatt kontakt for å få råd og veiledning. Antallet saker påvirkes av om tjenesteapparatet har nok kunnskap om og forståelse av problemstillingene til å avdekke saker. Det påvirkes også av hvor mye veiledning de ulike delene av tjenesteapparatet har behov for, og av hvor godt kjent de særskilte tjenestene er både for utsatte personer og for tjenesteapparatet.

Siden 2021 har Kompetanseteamet, mangfoldsrådgiverne og spesialutsendingene registrert enkeltsaker med utgangspunkt i en felles retningslinje. Vi benytter to ulike statistikk-løsninger, én for Kompetanseteamet og én for mangfoldsrådgiverne og spesialutsendingene. Statistikken vi registrerer, er anonym, slik at ingen personer i sakene skal kunne identifiseres.

En sak omfatter veiledning eller oppfølging av en person som er utsatt for negativ sosial kontroll og æresrelatert vold, samt bistand til tjenesteapparat, frivillige eller enkeltpersoner som hjelper den utsatte. Vi registrerer én sak per person, uavhengig av hvor mange henvendelser vi får i forbindelse med saken.

En person kan velge å kontakte flere av de særskilte tjenestene for å få råd og veiledning i samme sak. Det betyr at samme sak kan være registrert i statistikk-løsningen til flere av de

særskilte tjenestene. De særskilte tjenestene kan også ha behov for å kontakte hverandre for å få råd og veiledning eller for å samarbeide i en enkeltsak. Ettersom samme sak kan bli registrert hos flere av tjenestene, kan ikke tallene sammenstilles til en felles statistikk ved at de legges sammen, men det kan likevel være nyttig å se tallene i sammenheng med hverandre.

2.1.

Antall saker totalt

I 2024 ga Kompetanseteamet råd og veiledning, eller bistod på annen måte, i 1402 enkeltsaker. Dette er en økning på 23 % fra året før, og det høyeste antallet saker teamet har bistått i på et år. Kompetanseteamet opplever at de har blitt bedre kjent for tjenesteapparatet. Vi ser også at noen tjenester tar kontakt flere ganger og ønsker veiledning i nye saker de jobber med. Dette kan tyde på at tjenestene har vært fornøyd med veiledningen og bistanden de har fått og derfor benytter seg av Kompetanseteamet igjen. Kompetanseteamet tror også at oppmerksomhet i media rundt tematikken kan føre til at flere ber om hjelp og at flere saker avdekkes. I en periode etter at Brennpunkt-dokumentaren «Ære» ble vist på NRK i januar 2024, opplevde Kompetanseteamet en økning i antall henvendelser om saker. God og nyansert medieoppmerksomhet om tematikken kan bidra til at flere utsatte får hjelp.

Mangfoldsrådgiverne ga veiledning, oppfølging og annen bistand i 1031 enkeltsaker i 2024. Dette er en økning på 15 % fra 2023, og det høyeste antallet saker mangfoldsrådgiverne har rapportert siden ordningen ble opprettet i 2008. IMDi erfarer at det å ha mangfoldsrådgivere på flere skoler kan føre til at det avdekkes flere saker som omhandler negativ sosial kontroll og æresrelatert vold. De nye mangfoldsrådgiverstillingene som ble opprettet i 2024 ble besatt i siste halvdel av året. Økningen i antallet saker kan henge sammen med at antallet mangfoldsrådgivere økte, men den kan også skyldes andre forhold. Av erfaring vet vi at det kan ta noe tid før nye mangfoldsrådgivere får etablert seg og blir

¹⁶ Ettersom IMDi's fagteam ikke veileder i enkeltsaker, omtaler vi ikke deres arbeid i denne delen av rapporten.

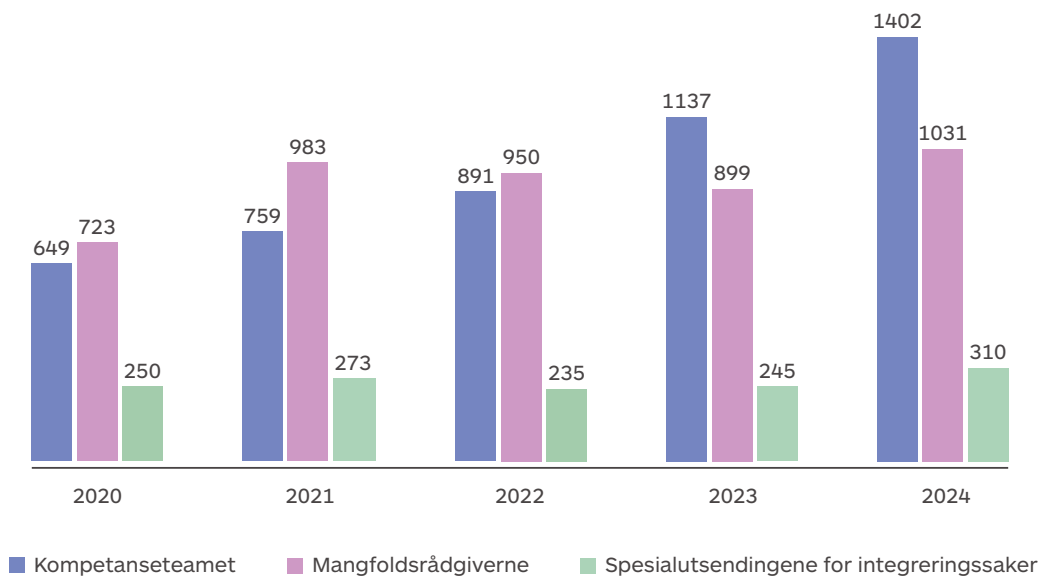
< Innholdsoversikt

kjent med elever og ansatte på skolen sin. Det er derfor naturlig at det også tar litt tid før de begynner å rapportere om saker.

Også spesialutsendingene for integrerings-saker har hatt flere saker enn før det siste året. I 2024 ga de veiledning eller annen bistand i 310

enkeltsaker, noe som utgjør en økning på 27 % fra året før. Økningen kan henge sammen med at ordningen har blitt bedre kjent, og at det har vært et stort fokus på ufrivillig utenlandsopphold den siste tiden.

Totalt antall saker i 2020 - 2024 for de særskilte tjenestene

[< Innholdsoversikt](#)

2.2.

Hovedbekymring

Det vi kaller «hovedbekymringen» i en sak, blir registrert ut fra den mest alvorlige bekymringen til den som henvender seg, på det tidspunktet den første henvendelsen om saken kommer til

Kompetanseteamet, en mangfoldsrådgiver eller en spesialutsending for integreringsaker.

Sakene kan være komplekse, og ofte er det flere bekymringer i en sak. Likevel registrerer vi kun én hovedbekymring per sak.

Hovedbekymringskategoriene de særskilte tjenestene bruker er:

- › negativ sosial kontroll
- › trusler og vold
- › frykt for tvangsekteskap
- › gjennomført tvangsekteskap
- › tvunget til å forbli i ekteskapet
- › frykt for barneekteskap
- › gjennomført barneekteskap
- › frykt for kjønnslemlestelse
- › gjennomført kjønnslemlestelse
- › informasjon om helsehjelp knyttet til kjønnslemlestelse
- › frykt for ufrivillig opphold i utlandet
- › ufrivillig opphold i utlandet

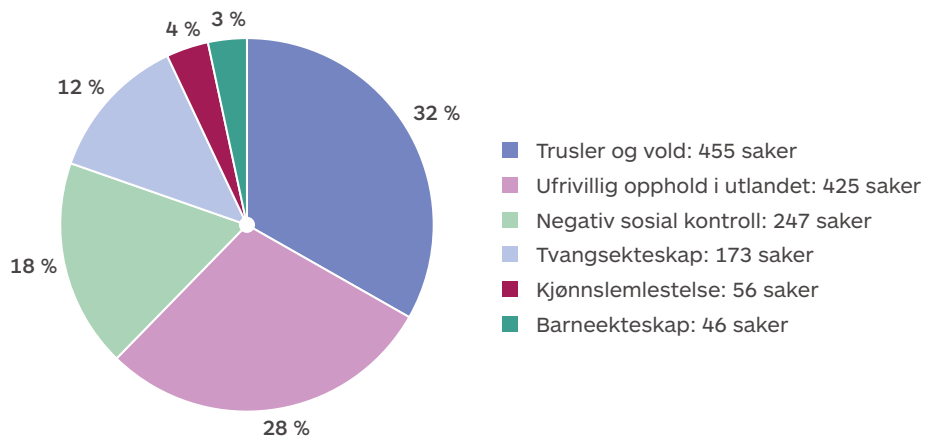
For å illustrere hvilken tematikk som går igjen i sakene, har vi i diagrammene på neste side gruppert dem i seks overordnede temaer.¹⁷ Disse er trusler og vold, ufrivillig opphold i utlandet (og frykt for dette), negativ sosial kontroll, tvangsekteskap (inkludert både frykt for tvangsekteskap og tvang til å forbli i ekteskapet), kjønnslemlestelse (med tilhørende bekymringer som frykt

for kjønnslemlestelse og behov for helsehjelp etter gjennomført inngrep) og barneekteskap (inkludert frykt for barneekteskap). I statistikkvedlegget bakerst i rapporten finner du en mer detaljert oversikt over tall på antall henvendelser i hver hovedbekymringskategori.

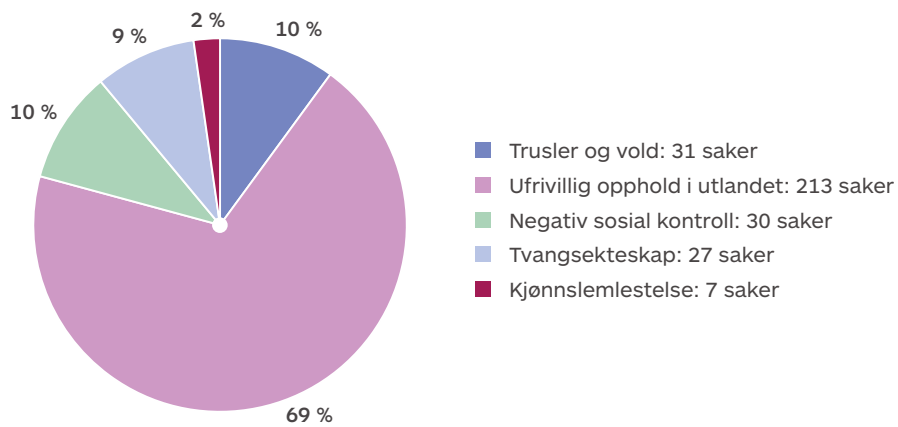
¹⁷ Prosenttall er rundet av til hele tall. For å unngå å identifisere noen oppgir vi ikke antall for kategorier med 5 eller færre saker.

< Innholdsoversikt

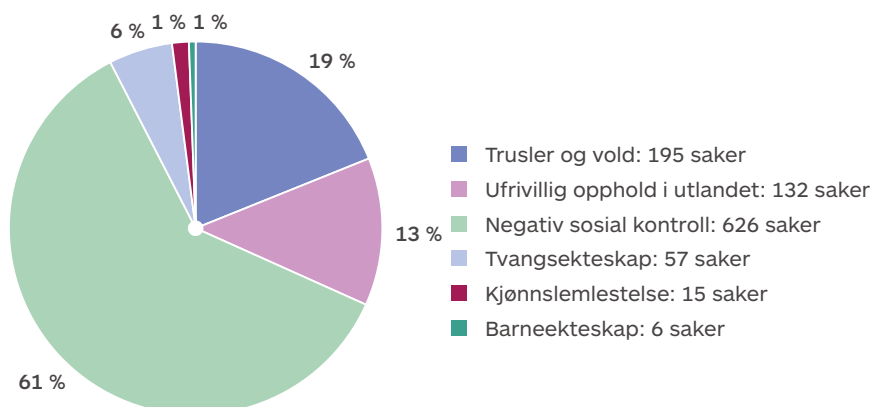
Kompetanseteamet

Spesialutsendingene for integreringsaker

Mangfoldsrådgivere

< Innholdsoversikt

Som tallene over hovedbekymringen i sakene for 2024 viser, utgjør «negativ sosial kontroll», «trusler og vold», samt «ufrivillig opphold i utlandet» en stor andel av sakene til alle de særskilte tjenestene, mens «tvangsekteskap», «kjønnslemlestelse» og «barneekteskap» utgjør en mindre andel. Denne fordelingen har holdt seg relativt stabil over tid. Samtidig ser vi at de største bekymringskategoriene fordeler seg relativt ulikt for de tre særskilte tjenestene. Hvilke saker de jobber mest med, henger sannsynligvis sammen med tjenestenes innretning og mandat og med hvem som henvender seg til dem for å få veiledning eller annen bistand.

Spesialutsendingene for integreringsaker har størst andel saker som omhandler «ufrivillig opphold i utlandet», noe som gjenspeiler deres rolle med å bistå personer som oppholder seg ufrivillig i utlandet. De har færre saker der hovedbekymringen er «trusler og vold» eller «negativ sosial kontroll». Mangfoldsrådgiverne har flest saker der hovedbekymringen er «negativ sosial kontroll», noe som sannsynligvis henger sammen med hvor de er utplassert, og at de ofte veileder og følger opp personer i en tidlig fase av en sak. Samtidig håndterer de færre saker der hovedbekymringen omhandler «tvangsekteskap» eller «ufrivillig opphold i utlandet». Kompetanseteamet har en bredere fordeling av ulike hovedbekymringer i sakene sine, men skiller seg ut ved at en høy andel av sakene deres gjelder «trusler og vold» og «tvangsekteskap».

Vi skal nå se nærmere på de ulike hovedbekymringskategoriene og hvilke typer saker de særskilte tjenestene har jobbet med i 2024.

2.2.1.

Negativ sosial kontroll

En stor del av sakene de særskilte tjenestene veileder i, har hovedbekymringen «negativ sosial kontroll». Sakene som registreres med denne hovedbekymringskategorien handler ofte om mildere former for negativ sosial kontroll. De mest alvorlige sakene, der kontrollen har gått over til å bli psykisk vold, registrerer vi med hovedbekymringen «trusler og vold». De særskilte tjenestene erfarer at negativ sosial kontroll er

en bekymring i svært mange av sakene vi jobber med, også der hovedbekymringen registreres som noe annet enn «negativ sosial kontroll».

Negativ sosial kontroll handler gjerne om å bevare eller gjenopprette ære eller anseelse, men kontrollen kan også ha andre motiver. Det kan handle om å få slutt på uønsket adferd eller om et behov for kontroll fordi det er bekymring for at en person kan være på vei inn i et miljø preget av kriminalitet eller rus. I noen av sakene de særskilte tjenestene veileder i, handler kontrollen om å hindre brudd på moralregler i et tros- eller livssynssamfunn. I andre saker, er kontrollen del av et voldsregime eller en relasjon der den ene parten utnytter den andre. I de fleste sakene som handler om negativ sosial kontroll, er kontrollen imidlertid motivert av frykten for å tape ære.

I 2024 jobbet mangfoldsrådgiverne med 626 saker hvor «negativ sosial kontroll» var hovedbekymringen. Dette utgjorde 61 % av det totale antallet saker de jobbet med gjennom året. Som vi har vært inne på, kan den store andelen saker i denne kategorien blant annet henge sammen med rollen deres som hjelpetjeneste ved skoler og med at de satser på tidlig innsats og forebygging. Det skal være lav terskel for å oppsøke en mangfoldsrådgiver, og ofte veileder de personer i en tidlig fase av en sak.

Kompetanseteamet registrerte 247 saker (18 %) i hovedbekymringskategorien «negativ sosial kontroll» i 2024, en økning på 40 % fra året før. Økningen kan henge sammen med at de ordinære tjenestene har blitt mer opptatt av problematikken, samtidig som de har fått bedre forståelse av at «negativ sosial kontroll» er skadelig. Det kan igjen ha ført til at de tar flere av sakene på alvor, og at flere kontakter Kompetanseteamet for å få veiledning. En økning i antall saker med hovedbekymringen «negativ sosial kontroll» kan også handle om at tjenestene avdekker saker tidligere, før saken har gått over til å handle om «trusler og vold», noe som er positivt.

I noen få av Kompetanseteamets saker har bekymringen omhandlet negativ sosial kontroll

< Innholdsoversikt

i et trossamfunn. Det lave antallet saker kan henge sammen med at få saker blir avdekket i tjenesteapparatet, og/eller at det ikke er godt nok kjent at Kompetanseteamet kan bistå med råd og veiledning i disse sakene. Kompetanseteamet samarbeider med Hjelpekilden, en organisasjon som hjelper mennesker med bakgrunn fra lukkede eller strenge religiøse miljøer, blant annet når det gjelder å heve kompetansen på tematikken i tjenesteapparatet. Det at tjenestene får økt kompetanse om negativ sosial kontroll i lukkede trossamfunn kan bidra til at utsatte blir møtt med mer forståelse i hjelpeapparatet og derfor tør å snakke om hvordan de har det.

I 2024 hadde spesialutsendingene for integreringssaker 30 saker der «negativ sosial kontroll» var registrert som hovedbekymring. Det tilsvarer 10 % av alle sakene deres i 2024 og er omtrent på samme nivå som i 2023.

De særskilte tjenestene erfarer gjennom arbeidet sitt at det er stor variasjon i hvordan ulike tjenester forstår begrepet «negativ sosial kontroll». Foreldre har stor frihet til å velge oppdragsstil. Noen foreldre har flere og strengere regler enn andre, og noen barn trenger tettere oppfølging fra sine foreldre enn andre. Det kan derfor være vanskelig å vurdere hvor grensene for negativ sosial kontroll går, og hva som er legitim foreldreinvolvering etter barnets alder og modenhet.¹⁸

Kunnskap om hva negativ sosial kontroll er, og hvilke konsekvenser det kan få for den som er utsatt, er temaer som inngår i de særskilte tjenestenes kompetansehevende arbeid. De særskilte tjenestene gir råd og veiledning om hvordan de som henvender seg kan kartlegge en sak best mulig. God kartlegging av den utsattes situasjon er viktig for å kunne vurdere hvordan saken bør håndteres videre og når det er nødvendig å sette inn tiltak.

2.2.2.

Trusler og vold

«Trusler og vold» er hovedbekymringen i en stor del av sakene til alle de særskilte tjenestene. Denne hovedbekymringskategorien bruker vi når saken gjelder en person som er utsatt for

trusler eller vold i en eller flere former. Truslene og voldshandlingene i sakene vi jobber med, spenner fra mindre alvorlige til svært alvorlige. Voldens omfang kan også variere fra en enkelt voldshendelse til et alvorlig voldsregime. Kategorien omfatter voldsformer som psykisk vold, fysisk vold, seksuell vold, materiell vold og økonomisk vold. Mye av volden i sakene vi jobber med, er æresrelatert, men i noen saker har volden andre motiver enn ære.

«Trusler og vold» er den vanligste hovedbekymringen i Kompetanseteamets saker. Kategorien utgjorde 32 % av sakene teamet jobbet med i 2024 (455 saker). Antall saker i denne kategorien har økt med 7 % fra året før. Når en så stor andel av sakene Kompetanseteamet veileder i, dreier seg om trusler og vold, kan det bety at de ordinære tjenestene først avdekker sakene når det er utøvd trusler og vold, og/eller at tjenestene først ringer for veiledning når det er avdekket trusler og vold. Det at sakene er så alvorlige, kan også henge sammen med hvilke tjenester som henvender seg mest til Kompetanseteamet. Barnevernstjenesten og politiet, som er de som tar mest kontakt med Kompetanseteamet for veiledning, blir ofte først involvert når meldeplikten er utløst, eller når det er begått kriminelle handlinger.

Mangfoldsrådgiverne ga råd og veiledning i 195 saker som omhandlet «trusler og vold» i 2024, noe som tilsvarer 19 % av alle sakene deres. I 2023 utgjorde denne kategorien 16 % av sakene. Samtidig som andelen saker i denne kategorien har gått litt opp, ser vi at andelen saker med hovedbekymringen «negativ sosial kontroll» har gått litt ned (fra 66% til 61%). Dette kan indikere at sakene mangfoldsrådgiverne jobbet med i 2024, var mer alvorlige, enn sakene de jobbet med året før.

I 2024 bistod spesialutsendingene for integreringssaker i 31 saker med hovedbekymringen «trusler og vold». Dette utgjorde 10 % av alle sakene deres. I noen av sakene har personen som ber om bistand fra utenriksstasjonen, også vært utsatt for trusler og vold i Norge, og i noen tilfeller har tjenesteapparatet i Norge vært involvert før den utsatte har reist til utlandet.

¹⁸ Grensedragningen mellom negativ sosial kontroll, foreldreretten og straffbare forhold omtales nærmere i NOU 2024:13 Lov og frihet.

< Innholdsoversikt

[< Innholdsoversikt](#)

2.2.3.

Ufrivillig opphold i utlandet

Ufrivillig opphold i utlandet er en problematikk som har fått stadig mer oppmerksomhet de siste årene. I forbindelse med sommerferien, sender regjeringen hvert år ut et beredskapsbrev¹⁹ hvor de anmoder alle som jobber med barn og unge, om å være oppmerksomme på at utenlandsreiser for noen innebærer en risiko for negativ sosial kontroll og æresrelatert vold. De særskilte tjenestene har også innlemmet denne problematikken i kompetansehevingsarbeidet sitt.

Saker der hovedbekymringen er «ufrivillig opphold i utlandet», er saker der den utsatte

befinner seg i utlandet og det er kjent for de særskilte tjenestene at oppholdet er ufrivillig. Samme kategori bruker vi om saker der den utsatte har returnert til Norge, men der hovedbekymringen likevel knytter seg til det ufrivillige oppholdet i utlandet. «Frykt for ufrivillig opphold i utlandet» registrerer vi som hovedbekymring i saker der vi mistenker at en person befinner seg ufrivillig i utlandet, eller der vi frykter at en person skal bli utsatt for et person skal bli utsatt for ufrivillig opphold i utlandet.

Både Kompetanseteamet og mangfoldsrådgiverne har hatt en stor økning i antall saker med hovedbekymringen «frykt for ufrivillig opphold

¹⁹ Negativ sosial kontroll og æresrelatert vold: Beredskapsbrev 2024

< Innholdsoversikt

i utlandet». Økningen kan henge sammen med at det har blitt rettet mer oppmerksomhet mot tematikken. Det kan ha ført til at det blir avdekket flere saker der det er bekymring, og at flere unge selv søker hjelp. Det er positivt at flere saker avdekkes, og at flere søker hjelp. Vi er imidlertid bekymret for at det fremdeles finnes mange som ikke tør å be om hjelp, eller som ikke vet at det finnes hjelp å få. Det kan være vanskelig for personer som befinner seg ufrivillig i utlandet å komme i kontakt med de som kan hjelpe, og det er også svært krevende å hjelpe personer som befinner seg ufrivillig i utlandet.

I 2024 jobbet Kompetanseteamet med 252 saker (18 %) der hovedbekymringen var «ufrivillig opphold i utlandet». Det er en økning på 21 % fra 2023, da de hadde 209 saker i samme kategori. I sakene med denne hovedbekymringen i 2024 befant de aller fleste utsatte seg fortsatt i utlandet da Kompetanseteamet ble kontaktet (229 saker). I 2024 gjaldt 173 saker (12 %) «frykt for ufrivillig opphold i utlandet», en økning på 70 % fra året før.

Mangfoldsrådgiverne veiledet i 2024 i 106 saker med hovedbekymringen «Frykt for ufrivillig opphold i utlandet», sammenlignet med 60 saker i 2023. Dette tilsvarer en økning på 77 %. Antall saker som gjelder personer som oppholder seg ufrivillig i utlandet, har imidlertid gått noe ned, fra 37 saker i 2023 til 26 saker i 2024 (en nedgang på 30 %). Totalt utgjør «frykt for ufrivillig utenlandsopphold» 10 % av sakene til mangfoldsrådgiverne, mens «ufrivillig opphold i utlandet» utgjør 3 % av sakene.

Ettersom spesialutsendingene for integreringsaker er utstasjonert ved ambassader i utlandet, er det naturlig at ufrivillig opphold i utlandet er en hovedbekymring som går igjen i deres saker. I 2024 jobbet spesialutsendingene med 203 saker i denne kategorien, noe som tilsvarer 65 % av det totale antallet saker de jobbet med gjennom året. I antall har sakene i kategorien økt fra 162 i 2023 til 203 saker i 2024, men som andel av den totale saksmengden er sakene i denne kategorien omtrent på nivå med 2023 (67 %). I kategorien «frykt for ufrivillig opphold i utlandet»

har det blitt noe færre saker – her har det vært en nedgang fra 25 saker i 2023 til 10 saker i 2024. I 2024 utgjorde denne kategorien 3 % av sakene, sammenlignet med 10 % i 2023.

Ufrivillig opphold i utlandet kan få store konsekvenser for dem det gjelder. De kan miste skolegang, de må kanskje bryte kontakten med venner og andre personer som er viktige for dem, de kan glemme norskkunnskapene sine, og de kan få helseproblemer. Noen blir utsatt for negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, frihetsberøvelse, barneekteskap, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse eller konverteringsterapi under oppholdet i utlandet. Noen blir tvunget til opphold på religiøse skoler, mens andre må oppholde seg på disiplineringsinstitusjoner. Arbeidet med å forebygge ufrivillig opphold i utlandet er derfor svært viktig, og noe vi må fortsette å ha oppmerksomhet på i tiden fremover.

Saker der personen det er bekymring for, befinner seg i utlandet, kan være registrert med andre hovedbekymringer, som for eksempel «frykt for tvangsekteskap» eller «frykt for kjønnslemlestelse». I del 4 av rapporten kan du lese mer om saker der den utsatte befinner seg i utlandet.

2.2.4.

Tvangsekteskap

«Gjennomført tvangsekteskap» registrerer vi som hovedbekymring i saker der den utsatte har fortalt at hen er blitt tvangsgiftet. «Frykt for tvangsekteskap» bruker vi både i saker der noen frykter at en person eller et par skal tvinges inn i et uønsket ekteskap, og i saker der noen frykter eller mistenker at det allerede er gjennomført et tvangsekteskap.

I 2024 registrerte Kompetanseteamet 18 saker med hovedbekymringen «gjennomført tvangsekteskap». Dette er en liten nedgang fra 2023 da det var 20 saker. «Frykt for tvangsekteskap» var hovedbekymringen i 146 av Kompetanseteamets saker i 2024 (10 % av totalen), sammenlignet med 125 saker i 2023. Som i tidligere år, har mange av disse sakene handlet om mistanke om tvangsekteskap. Dette er noe særlig Kompetanseteamets representanter fra UDI og politiet erfarer

< Innholdsoversikt

i sine saker. Både UDI og politiet mistenker tvangsekteskap i en del saker, uten at personen det gjelder, gir direkte informasjon om dette selv. Det hender for eksempel i forbindelse med at UDI vurderer hvorvidt et ekteskap er frivillig inngått, når de behandler søknader om familieinnvandring.

I 2024 registrerte mangfoldsrådgiverne 7 saker i hovedbetrykingskategorien «gjennomført tvangsekteskap» og 44 saker med hovedbetrykingen «frykt for tvangsekteskap». Dette tilsvarer henholdsvis 1 % og 4 % av den totale saksmengden deres og er på samme nivå som i 2023.

Spesialutsendingene for integreringsaker registrerte 7 saker med hovedbetrykingen «gjennomført tvangsekteskap» (2 % av totalen) og 18 saker med hovedbetrykingen «frykt for tvangsekteskap» (6 % av totalen) i 2024.

Alle de særskilte tjenestene har få saker i betrykingskategorien «tvunget til å forbli i ekteskapet». I 2024 veiledet Kompetanseteamet i 9 saker med denne hovedbetrykingen, mens mangfoldsrådgiverne og spesialutsendingene til sammen registrerte under 7 saker i denne kategorien.

De lave tallene i kategoriene som omhandler tvangsekteskap, kan henge sammen med at terskelen for å be om hjelp er svært høy. Det kan være flere grunner til at det er vanskelig å be om hjelp. Tvangsekteskap er en form for vold i nære relasjoner, og en person som blir utsatt for et tvangsekteskap, har gjerne levd under sterkt psykisk press over lang tid. De som har tvunget gjennom ekteskapet, er ofte medlemmer av personens nære familie. Det å be om hjelp kan få store konsekvenser og innebære at den utsatte må bryte med familien og nettverket sitt. Utsatte kan også frykte at familiemedlemmer vil bli straffeforfulgt hvis de forteller om det de har vært utsatt for. Å bryte ut av et uønsket ekteskap kan dessuten ha store praktiske og økonomiske konsekvenser for den det gjelder. For personer som har en familieinnvandringstillatelse, kan det å bryte ut av ekteskapet også påvirke grunnlaget for oppholdstillatelsen deres. Det er viktig at

tjenestene som møter personer som kan være utsatt for tvangsekteskap, har god kunnskap om hva dette kan innebære og hvilke store konsekvenser det å be om hjelp vil kunne få for den utsatte.

2.2.5.

Barneekteskap

Et barneekteskap er et ekteskap der én av eller begge partene er under 18 år. Et barneekteskap inngått i utlandet, blir som hovedregel ikke anerkjent i Norge. En person som har inngått et barneekteskap, kan likevel befinne seg i en situasjon der hen er religiøst gift, lever under ekteskapslignende forhold og anses for å være gift av menneskene rundt seg. Slike saker kan være svært vanskelige å avdekke, blant annet fordi et religiøst barneekteskap ofte omtales som en forlovelse av de involverte, og fordi barnet eller ungdommen selv gjerne hevder at det er en relasjon hen selv ønsker å inngå i.

Kategorien «gjennomført barneekteskap» bruker vi i saker der hovedbetrykingen gjelder en person som er blitt gift som barn. Kategorien «frykt for barneekteskap» bruker vi i saker der det er fare for at et barn vil inngå ekteskap, eller saker der det mistenkes at noen har vært utsatt for et barneekteskap.

Totalt sett har vi få saker som gjelder barneekteskap. Kompetanseteamet er den av de særskilte tjenestene som har hatt flest saker med denne hovedbetrykingen i året som har gått. I 2024 veiledet Kompetanseteamet i 11 saker der hovedbetrykingen var «gjennomført barneekteskap». I 2023 veiledet de i 8 saker med samme hovedbetryking. «Frykt for barneekteskap» var hovedbetrykingen i 35 av Kompetanseteamets saker i 2024. Det er en dobling i antall saker med denne hovedbetrykingen fra 2023.

Betryking knyttet til at et barneekteskap vil inngås, kan oppstå på bakgrunn av noe et barn selv har fortalt. Kompetanseteamet ser også at en betryking for barneekteskap kan komme i forbindelse med at et barn skal reise, eller har

[< Innholdsoversikt](#)

reist, til utlandet. Veiledningen til tjenestene kan i slike tilfeller bestå av hjelp til å kartlegge risikofaktorer som kan sannsynliggjøre eller minske bekymringen for at barnet kan bli giftet bort. I noen av sakene som er registrert med hovedbekymringen «frykt for barneekteskap», handler det om en mistanke om at et barneekteskap allerede er inngått, men der barnet ikke har fortalt at det er gift. Dette er en bekymring som kan være til stede i enkelte av sakene som gjelder enslige mindreårige asylsøkere som kommer til Norge med eller uten følgesperson og der politi, mottak, UDI, IMDi, eller andre, mistenker at barnet er gift.

Mangfoldsrådgiverne registrerte færre enn 7 saker i kategoriene «gjennomført barneekteskap» og «frykt for barneekteskap» i 2024. Dette er omtrent som i 2023. Også spesialutsendingene for integreringssaker hadde færre enn 7 saker i kategoriene som omhandler barneekteskap, i 2024. Heller ikke her er det noen særlig endring fra året før.

Lovutvalget om negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og psykisk vold har i sin utredning Lov og frihet foreslått en ny bestemmelse om straff for barneekteskap (ny § 253 a). Forslaget innebærer blant annet å utvide strafferammen og forby ekteskap med barn mellom 16 og 18 år, en gruppe som ikke er omfattet av dagens forbud mot barneekteskap. Videre inkluderer forslaget til ny bestemmelse ekteskapslignende forbindelser med et barn, en kriminalisering av det å leve i et barneekteskap, og at foreldre og vigslere skal kunne straffes.²⁰ Lovutvalget skriver i sin utredning at barn mellom 16 og 18 år vanligvis ikke har den modenheten som kreves for selvstendig å ta stilling til konsekvensene av å inngå ekteskap. Barn i denne aldersgruppen kan være svært sårbare for press fra familie og nære relasjoner og har behov for beskyttelsen et slikt straffebud kan gi. De foreslåtte endringene i lovverket vil kunne bidra til å styrke barns rettsvern og vil dessuten kunne ha en viktig signaleffekt.

²⁰ NOU 2024: 13

< Innholdsoversikt

2.2.6.

Kjønnslemlestelse

«Gjennomført kjønnslemlestelse» registrerer vi som hovedbekymring i saker der den utsatte selv forteller om kjønnslemlestelse, eller der dette er bekreftet etter undersøkelse. Saker der vi veileder om helsehjelp til kvinner som var kjønnslemlestet før de flyttet til Norge, registrerer vi med hovedbekymring «helsehjelp i forbindelse med tidligere gjennomført kjønnslemlestelse». Hovedbekymringskategorien «frykt for kjønnslemlestelse» bruker vi både om saker der det er bekymring for at en jente eller kvinne kan bli kjønnslemlestet, og om saker der det er mistanke om at en jente eller kvinne er blitt kjønnslemlestet.

I 2024 veiledet Kompetanseteamet i 51 saker med hovedbekymringen «frykt for kjønnslemlestelse», noe som er en liten økning fra 2023 (41 saker). De fleste av sakene i 2024 (38 saker) gjaldt bekymring for at en jente skulle bli kjønnslemlestet, mens 13 saker gjaldt mistanke om at en jente eller kvinne var blitt kjønnslemlestet. Kompetanseteamet registrerte under 7 saker i kategoriene «gjennomført kjønnslemlestelse» og «helsehjelp i forbindelse med tidligere gjennomført kjønnslemlestelse» i 2024. Dette er omtrent like mange saker som i 2023.

I 2024 hadde mangfoldsrådgiverne under 7 saker i hver av kategoriene «frykt for kjønnslemlestelse», «gjennomført kjønnslemlestelse» og «helsehjelp i forbindelse med tidligere gjennomført kjønnslemlestelse».

Spesialutsendingene for integreringsaker bistod i 2024 i 7 saker med hovedbekymringen «frykt for kjønnslemlestelse». Dette er en liten økning fra året før. Spesialutsendingene registrerte ingen saker i hovedbekymringskategorien «helsehjelp i forbindelse med tidligere gjennomført kjønnslemlestelse» og heller ingen i kategorien «gjennomført kjønnslemlestelse».

Som tallene ovenfor viser, har alle de særskilte tjenestene få saker i kategoriene som omhandler kjønnslemlestelse. Det kan skyldes mørketall og

mangel på kunnskap hos dem som møter personer som kan være utsatt eller står i fare for å bli det. Beregninger fra UNICEF viser at over 200 millioner jenter og kvinner er blitt kjønnslemlestet på verdensbasis, og at kjønnslemlestelse fremdeles er utbredt i en del land.²¹ Norge har mange innvandrere med bakgrunn fra slike land. Jenter og kvinner som har vært utsatt for kjønnslemlestelse før de kom til Norge, kan ha behov for helseundersøkelser og behandling for eventuelle helseutfordringer. Det finnes lite forskning på området, men spesialutsendingene for integreringsaker har pekt på at det vil kunne være en risiko for at enkelte jenter som returnerer til land hvor praksisen er utbredt, for kortere eller lengre opphold, kan bli utsatt for kjønnslemlestelse. Det forebyggende arbeidet er derfor svært viktig.

Forskere fra NKVTS har påpekt at det er viktig å opprettholde og styrke arbeidet mot kjønnslemlestelse i Norge, for å sikre både god helseomsorg og forebygging i årene som kommer.²² Det er usikkert om helsetjenestetilbudet er godt nok kjent blant de som kan trenge helsehjelp etter kjønnslemlestelse. Alle som trenger det, må få god informasjon om hvilke helsekonsekvenser kjønnslemlestelse kan ha, hvilken hjelp de kan få, og hvor de kan få den. Informasjon om kjønnslemlestelse er omtalt i aktuelle retningslinjer og veiledere for ulike deler av helsetjenestene, og det finnes informasjon som retter seg mot befolkningen på Helsenorge.no. Helsepersonell som fastleger, helsesykepleiere og jordmødre har en viktig rolle når det gjelder å øke kunnskapen om kjønnslemlestelse og å møte jenter og kvinner som kan være kjønnslemlestet på en god måte.

²¹ Hvor i verden praktiseres kjønnslemlestelse? – Kjønnslemlestelse (nkvt.no)

²² <https://www.nkvts.no/aktuelt/fortsatt-fokus-pa-kjonnsllestelse/>

< Innholdsoversikt

< Innholdsoversikt

2.3.

Saker fordelt på kjønn

Alle de særskilte tjenestene har flere saker som gjelder jenter og kvinner, enn saker som gjelder gutter og menn. Kjønnfordelingen i sakene har vært relativt stabil over flere år. Årsakene til det er sannsynligvis flere. Én årsak kan være at gutter og menn har en høyere terskel for å be om hjelp, blant annet på grunn av forventninger i miljøet rundt dem og et mannsideal som fokuserer på at menn skal være sterke, ikke skal vise sårbarhet og ikke skal be om hjelp. I tillegg kan det være vanskelig å be om hjelp hvis man selv har vært med på å kontrollere jentene eller kvinnene i familien. En annen årsak kan være at tjenesteapparatet er bedre til å identifisere jenter og kvinner enn gutter og menn.

I 2024 gjaldt 75 % av sakene (1053 saker) til Kompetanseteamet jenter eller kvinner, mens 23 % av sakene (318 saker) gjaldt gutter eller menn. I 2 % av sakene var kjønn ikke registrert.

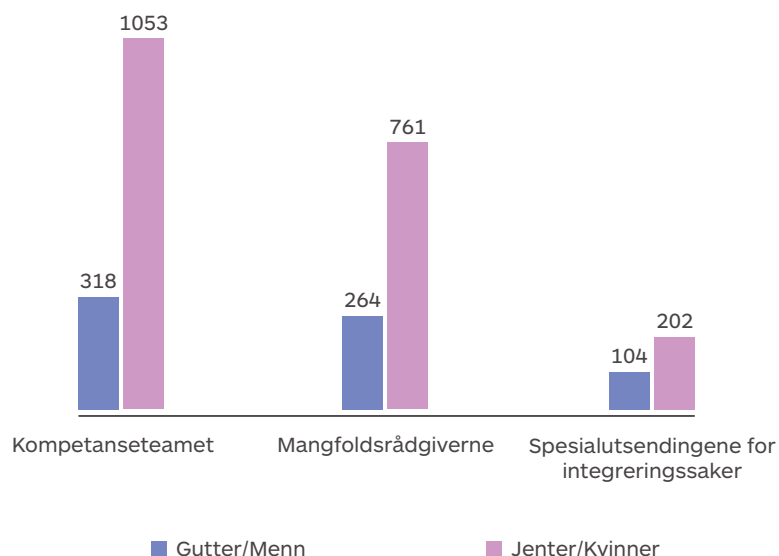
I 2024 gjaldt 74 % av sakene mangfoldsrådgiverne registrerte, jenter eller kvinner (761

saker). 26 % av sakene gjaldt gutter eller menn (264 saker). I 6 saker var kjønn ikke registrert.

I sakene spesialutsendingene for integreringsaker registrerte i 2024, gjaldt 65 % (202 saker) jenter eller kvinner, 34 % (104 saker) gjaldt gutter eller menn, mens kjønn var ukjent i 1 % av sakene. Omtrent slik har fordelingen også vært i tidligere år.

Andelen gutter og menn har over tid ligget noe høyere i sakene til spesialutsendingene enn i sakene til de andre særskilte tjenestene. Det kan ha sammenheng med at de fleste sakene spesialutsendingene jobber med handler om ufrivillige utenlandsopphold, der unge menn ofte er blant de utsatte. I noen av disse sakene dreier det seg om gutter og unge menn som blir sendt til disiplinærinstitusjoner eller lengre opphold hos familie i utlandet fordi familien ønsker å få dem bort fra det de opplever som dårlige miljøer i Norge. Det kan også dreie seg om sønner som reiser sammen med mødre som blir sendt på ufrivillige opphold i utlandet sammen med sine barn.

Kjønnfordeling 2024

< Innholdsoversikt

2.4.

Saker fordelt på alder

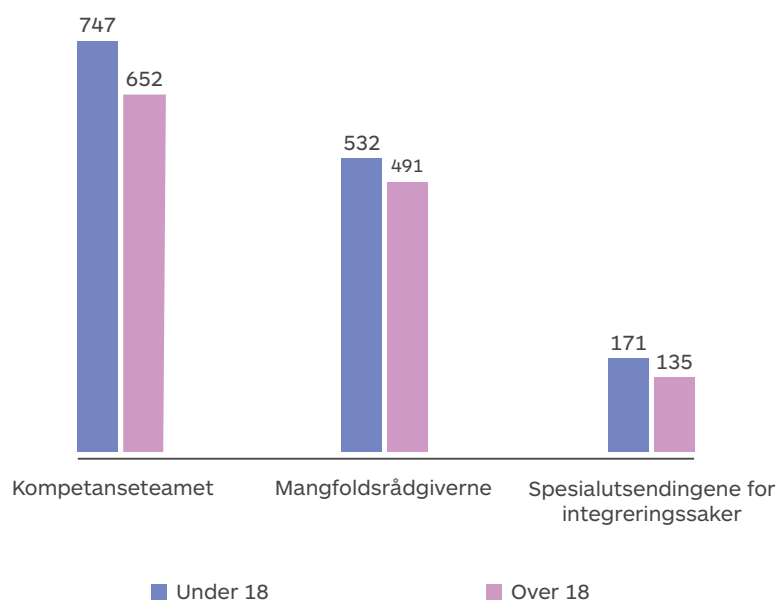
Et flertall av henvendelsene Kompetanseteamet fikk i 2024, omhandlet barn. 53 % av sakene (747 saker) deres gjaldt barn, mens 47 % (652 saker) gjaldt voksne. I 3 saker var alder ukjent. Antall saker som gjelder barn, har økt med 27 % siden 2023, mens antall saker som gjelder voksne, har økt med 20 %.

Barnevernstjenesten (med 217 saker) og politiet (med 132 saker) var de tjenestene som i 2024 tok mest kontakt med Kompetanseteamet om saker som gjaldt barn. I tillegg meldte andre tjenester om bekymring for barn i saker der barnevernstjenesten og politiet var involvert. Barnevernstjenesten var involvert i 413 saker og skulle involveres i 87 saker til, mens politiet var involvert i 291 saker og skulle involveres i 31 saker til. I Kompetanseteamets saker som omhandlet barn, var det flest saker med hovedbekymringen «trusler og vold» (198 saker). Deretter var «ufrivillig opphold i utlandet» (177 saker) og «frykt for ufrivillig opphold i utlandet» de mest frekvente hovedbekymringene i barnesakene.

I 2024 var det politiet (115 saker), UDI (69), mangfoldsrådgiverne (68) og Nav (52) som tok mest kontakt med Kompetanseteamet om saker som gjaldt voksne. Politiet var involvert i 294 av voksensakene, og de skulle involveres i 18 saker til. De mest frekvente hovedbekymringene i Kompetanseteamets saker som gjaldt voksne, var «trusler og vold» (256 saker), «negativ sosial kontroll» (133 saker) og «frykt for tvangsekteskap» (116 saker).

Også mangfoldsrådgiverne hadde flere saker om barn enn om voksne i 2024. 52 % av sakene (532 saker) deres gjaldt personer under 18 år, mens 48 % av sakene (491 saker) gjaldt personer over 18 år. I 8 saker var alderen ukjent. Disse andelenes var omtrent de samme som i 2023. Mangfoldsrådgiverne er utplassert ved ulike typer skoler. De fleste er utplassert på videregående skoler. Seks av dem er utplassert på ungdomsskoler, og fem ved voksenopplæringsentre. Det er stort spenn i målgruppene ved disse skolene, og stor variasjon i problemstillingene som gjelder ungdom i starten av ungdomsskolealderen, ungdom som nærmer seg 18 eller har blitt myndige, og nyankomne voksne innvandrere.

Aldersfordeling 2024

< Innholdsoversikt

Selv om alderen på elevene ved de ulike skolene varierer, var de to største hovedbetryningskategoriene likevel de samme for barn og voksne i 2024. «Negativ sosial kontroll» var hovedbetryning i 61 % av sakene til mangfoldsrådgiverne som gjaldt barn og i 60 % av sakene som gjaldt voksne. Nest største kategori var «trusler og vold». Dette var hovedbetryningen i 16 % av sakene som gjaldt barn og 22 % av sakene som gjaldt voksne. «Frykt for ufrivillig utenlandsopphold» var den tredje største betryningskategorien i sakene som gjaldt barn. Denne betryningen gjorde seg gjeldende i flere saker som gjaldt barn enn voksne. 74% av det totale antall saker i denne kategorien gjaldt personer under 18 år. Den tredje største hovedbetryningskategorien for voksne i 2024 var «frykt for tvangs-ekteskap» (7 %).

I 2024 ga spesialutsendingene for integrerings-saker råd og bistand i 171 saker (55 %) som omhandlet barn, og 135 saker (44 %) som gjaldt voksne. I 4 saker (1 %) var alderen ukjent. Dette

samsvarer omtrent med aldersfordelingen året før. «Ufrivillig utenlandsopphold» var hovedbetryning i de fleste barnesakene til spesialutsendingene for integreringssaker (75 % av barnesakene). Deretter kom betryring knyttet til «trusler og vold» og «negativ sosial kontroll» (begge kategoriene utgjorde omtrent 8 % av barnesakene).

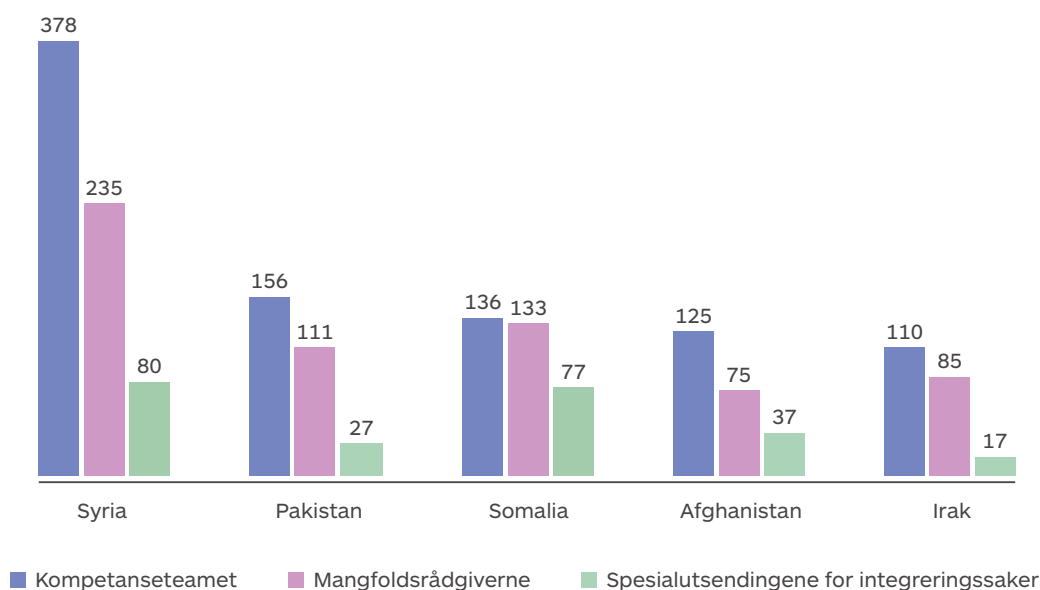
Som i sakene som gjaldt barn, var «ufrivillig utenlandsopphold» også den største hovedbetryningskategorien i sakene til spesialutsendingene som gjaldt voksne (53 %). Nest største var «frykt for tvangs-ekteskap» (14 %), etterfulgt av «trusler og vold» (13 %).

2.5.

Saker fordelt på landbakgrunn

De særskilte tjenestene registrerer landbakgrunnen til personene saken deres gjelder.²³ Som tidligere år, har det også i 2024 vært stor spredning i landbakgrunner, noe som er med på å bekrefte at negativ sosial kontroll og æresrelatert

Saker fordelt på landbakgrunn (5 mest frekvente)

²³ Med landbakgrunn mener vi eget, foreldres eller besteforeldres fødeland. Hvis personen saken gjelder er født i utlandet, registreres det landet der han eller hun er født som landbakgrunn. Hvis personen er født i Norge, registreres det landet der foreldre eller besteforeldre er født som landbakgrunn.

< Innholdsoversikt

vold forekommer i ulike miljøer og befolkningsgrupper, på tvers av kjønn, religion og livssyn, landbakgrunn og etnisitet. Personene i sakene Kompetanseteamet mottok henvendelser om i 2024, hadde bakgrunn fra til sammen 58 land. Mangfoldsrådgiverne jobbet i 2024 med personer som hadde bakgrunn fra 65 ulike land, mens spesialutsendingene for integreringssaker jobbet med personer som hadde bakgrunn fra 24 land. Tallene fra de særskilte tjenestene viser at de fleste sakene i 2024 gjaldt personer med bakgrunn fra Syria, Pakistan, Somalia, Afghanistan og Irak. Dette er landbakgrunner som har vært sterkt representert over flere år. De mest frekvente landbakgrunnene i statistikken, gjenspeiler både ikke-vestlige innvandrergupper som er blant de største i Norge og samtidig land hvor patriarkalske æresnormer står sterkt.²⁴

Syria var den hyppigste landbakgrunnen i sakene til alle de særskilte tjenestene i 2024. Hovedbekymringen i disse sakene var «trusler og vold», «negativ sosial kontroll», «frykt for tvangsekteskap», «frykt for ufrivillig utenlandsopphold» og «ufrivillig utenlandsopphold». Kompetanseteamet har hatt en økning i antallet saker med Syria som landbakgrunn på 54 % fra 2023 til 2024. De har også hatt en stor økning i saker med denne landbakgrunnen som gjelder «ufrivillig opphold i utlandet». At antallet saker i denne kategorien øker, kan henge sammen med at flere personer med syrisk bakgrunn nå har fått norsk statsborgerskap. Det kan også henge sammen med den generelle situasjonen i Syria. Spesialutsendingene for integreringssaker har erfaring med flere saker der barn og unge, og kvinner, blir sendt tilbake til Syria eller et tredjeland i nærheten og holdt tilbake der mot sin vilje. Den nåværende situasjonen i Syria, der retur og tilbakevending har kommet mer i fokus, vil kunne øke faren ytterligere for at kvinner og barn blir sendt tilbake dit og holdt tilbake mot sin vilje.

I saker med Pakistan som landbakgrunn har «frykt for tvangsekteskap», inkludert mistanke om gjennomført tvangsekteskap, vært den vanligste hovedbekymringen over flere år. Også i 2024 har dette vært en hyppig hovedbekymring

i saker med denne landbakgrunnen. I tillegg har en del saker handlet om «negativ sosial kontroll», «frykt for tvangsekteskap» og «trusler og vold». Noen saker har dessuten dreid seg om «ufrivillig opphold i utlandet». Spesialutsendingene for integreringssaker erfarer at disse sakene kjennetegnes ved at det er kvinner med barn som ber om hjelp fra ambassaden. Barna er i hovedsak norske statsborgere med ervervet statsborgerskap fra far (far er norsk statsborger). I mange av disse sakene har kvinnene midlertidig oppholdstillatelse og kort botid i Norge.

I sakene i 2024 der Somalia var landbakgrunn, var de vanligste hovedbekymringene «ufrivillig opphold i utlandet» og frykt for slike opphold. Mange av sakene gjaldt mindreårige barn som ufrivillig oppholdt seg i Somalia, enten alene eller sammen med sin mor. Andre hovedbekymringer som gikk igjen i disse sakene, var «negativ sosial kontroll» og «trusler og vold». «Frykt for kjønnslemlestelse» er også en bekymring som går igjen i saker med denne landbakgrunnen.

De fleste sakene med Afghanistan som landbakgrunn gjaldt «trusler og vold», «negativ sosial kontroll» og «ufrivillig opphold i utlandet». Noen av sakene omhandlet også «frykt for tvangsekteskap». Både Kompetanseteamet og spesialutsendingene for integreringssaker har hatt en økning i antall saker med Afghanistan som landbakgrunn fra 2023. Sakene som omhandlet «ufrivillig opphold i utlandet» hadde i stor grad samme tematikk som de tilsvarende sakene med Pakistan som landbakgrunn. Det er veldig begrenset hva slags bistand det er mulig å gi i disse sakene. Det skyldes blant annet innskrenkninger i kvinners rettigheter og bevegelsesfrihet i Afghanistan. I tillegg henger det sammen med at ambassaden ikke har noen fast tilstedeværelse i Kabul på grunn av sikkerhetssituasjonen der.

Sakene med Irak som landbakgrunn gjaldt hovedsakelig bekymring for «trusler og vold», «negativ sosial kontroll» og «ufrivillig opphold i utlandet». Kompetanseteamet så i 2024 en liten nedgang i antallet saker med denne landbakgrunn.

²⁴ Statistikk om ulike innvandrergupper i Norge: <https://www.imdi.no/om-integrering-i-norge/statistikk/>

< Innholdsoversikt

2.6.

Utlendingssaker

Sakene de særskilte tjenestene har jobbet med i 2024 har omhandlet personer med ulik tilknytning til Norge. Mange er født og oppvokst her og er norske statsborgere, mens andre har innvandrerbakgrunn og kortere botid. De særskilte tjenestene registrerer en sak som utlendingssak når den gjelder en utlending (person uten norsk statsborgerskap) og det er spørsmål knyttet til opphold eller beskyttelse (asyl). Vi registrerer det også som en utlendingssak når noen har søkt familieinnvandring med en norsk statsborger.

I 2024 veiledet Kompetanseteamet i 252 utlendingssaker. Dette er en nedgang på 16 % fra 2023 (301 saker), men på samme nivå som tidligere år. Det er UDIs representant i Kompetanseteamet som veileder i de fleste av disse sakene.

Av utlendingssakene gjaldt 179 saker voksne, og 72 saker barn. Nedgangen i antall utlendingssaker fra 2023 til 2024 skyldes primært nedgang i saker som gjelder barn. Hovedbekymringene i utlendingssakene til Kompetanseteamet var blant annet «frykt for tvangsekteskap» (85 saker), «trusler og vold» (57 saker) og «ufrivillig opphold i utlandet» (52 saker). UDI (87 saker), en ambassade med en spesialutsending for integrering (36 saker) og politiet (30 saker) var de instansene som tok kontakt med Kompetanseteamet for råd og veiledning i flest saker.

I 2024, som tidligere år, har blant annet UDI, politiet og mangfoldsrådgivere, tatt kontakt med UDIs representant i Kompetanseteamet for å få veiledning i saker knyttet til familieinnvandring med enslige mindreårige asylsøkere. Det kan være på grunn av bekymring for at et barn blir sendt til Norge, med eller uten følgeperson, som ledd i en langsiktig migrasjonsstrategi for familien. Det kan også være fordi de mistenker at barnet er i en ekteskapslignende relasjon og kan ha blitt tvangsgiftet med en voksen, enten før barnet kom til Norge eller etterpå. Videre kan de ta kontakt for å få veiledning i saker der det

er et vilkår for oppholdstillatelse at partene bor sammen. Dette kan både gjelde i saker der foreldre og søsken har kommet på familieinnvandring med en mindreårig flyktning, og når ungdommer kommer på familieinnvandring med en forelder i Norge. Når barnet eller den unge voksne utsettes for vold av andre i familien, kan boplikten være et hinder for å søke hjelp og flytte bort fra den eller dem som utøver volden. Kompetanseteamet har skrevet mer inngående om denne problemstillingen i årsrapporten fra 2021.²⁵ De har også synliggjort den for Lovutvalget om negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og psykisk vold, som i NOU 2024:13 Lov og frihet, blant annet har anbefalt lovendringer i utlendingsloven knyttet til denne problemstillingen.²⁶

I en del av utlendingssakene befinner de som ber om hjelp seg i utlandet. Hovedbekymringen er da som regel «ufrivillig opphold i utlandet,» og utfordringen er ofte at oppholdstillatelsen til de utsatte har gått ut mens de har oppholdt seg i utlandet. UDIs representant samarbeider med spesialutsendingene for integreringssaker i disse sakene for å vurdere mulighetene for å bistå de utsatte. Sakene kan være vanskelige, og det er ikke alltid vi lykkes med å hjelpe de utsatte tilbake til Norge. Noen ganger er det praktiske forhold i utlandet som gjør det vanskelig for den utsatte å returnere til Norge, andre ganger er utfordringen at personen ikke oppfyller vilkårene for en ny oppholdstillatelse i Norge.

²⁵ <https://www.bufdir.no/rapporter/dokumentside/?docId=BUF00005480>

²⁶ NOU 2024:13 <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2024-13/id3046261/>

< Innholdsoversikt

Kapittel 3

Hvem henvender seg til de særskilte tjenestene?

< Innholdsoversikt

Som tallene for 2024 viser, er det mange som kontakter de særskilte tjenestene for råd og veiledning. De særskilte tjenestene veileder ulike instanser, men har i utgangspunktet ulike hovedmålgrupper. Mens mangfoldsrådgiverne og spesialutsendingene har utsatte selv som den primære målgruppen for sitt arbeid, har Kompetanseteamet tjenesteapparatet som sin hovedmålgruppe.

Vi opplever det som svært positivt at så mange bruker tjenestene våre, men ønsker at enda flere skal kontakte oss dersom de sitter med en bekymring knyttet til negativ sosial kontroll eller æresrelatert vold. Det er flere instanser som vi antar kommer i kontakt med utsatte personer, men som tar lite kontakt med oss. Det gjelder for eksempel opplærings- og integreringstjenester som møter nyankomne flyktninger og innvandrere, asylmottak, det statlige barnevernet, utekontaktene, oppfølgingstjenestene og ansatte i ulike helsetjenester.

I denne delen av rapporten forteller vi mer om hvem som tok kontakt med oss for å få råd og veiledning i 2024.

3.1.

Hvem henvender seg til mangfoldsrådgiverne?

Ansatte på skoler var den gruppen som meldte flest saker til mangfoldsrådgiverne i 2024 (535 saker). Det dreier seg gjerne om ansatte på skolen mangfoldsrådgiveren selv er utplassert på, men det kan også være ansatte på andre skoler i nærområdet som ønsker råd og veiledning i forbindelse med en elev de er bekymret for. Når en mangfoldsrådgiver får en henvendelse fra en skole, fører det ofte til at rådgiveren senere har direkte samtaler og oppfølging med personen det er knyttet en bekymring til. Mangfoldsrådgivere kan også henvise saker til hverandre. Etter skoleansatte, var utsatte selv den nest største gruppen som tok kontakt med mangfoldsrådgiverne i 2024 (145 saker). Venner og medelever av en utsatt person tok i 2024 kontakt i 23 saker.

Skolehelsetjenesten tok kontakt i 84 saker i 2024, mens andre helsetjenester tok kontakt i 25 saker.

Oppfølgingstjenesten (OT) og pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) tok kontakt i 10 saker.

Voksenopplæringen og flyktningetjenesten meldte inn henholdsvis 34 og 8 saker til mangfoldsrådgiverne i 2024. Kommunalt ansatte tok kontakt i 21 saker, mens Nav tok kontakt i 18. Kommunalt barnevern tok kontakt i 11 saker.

3.2.

Hvem henvender seg til spesialutsendingene for integreringssaker?

I 2024 ble spesialutsendingene for integreringssaker hovedsakelig kontaktet av familiemedlemmer til den utsatte (65 saker) og av den utsatte selv (35 saker). Omtrent slik var det også i 2023, da 57 saker ble meldt av familie og 41 av den utsatte selv. I 18 av sakene i 2024 var det venner av den utsatte eller andre som tok kontakt.

Spesialutsendingene fikk også saker gjennom henvendelser fra utenriksdepartementet (28 saker), politiet (23 saker), Nav (20 saker), mangfoldsrådgivere (19), andre spesialutsendinger for integrering (16), frivillige organisasjoner (13) og skoler (10 saker). UDI tok kontakt i 7 saker, mens Kompetanseteamet kontaktet spesialutsendingene i færre enn 7 saker i 2024.

3.3.

Hvem henvender seg til Kompetanseteamet?

Kompetanseteamet mottar henvendelser om saker fra tjenesteapparatet, frivillige organisasjoner og enkeltpersoner som enten selv er utsatt eller kjenner den utsatte.

Tjenesteapparatet er Kompetanseteamets primærmålgruppe, og det er også de som henvender seg mest til teamet i enkeltsaker. I 2024 registrerte Kompetanseteamet saker fra 26 ulike offentlige instanser. Blant de instansene som henvender seg mest til Kompetanseteamet, har det vært en økning i antall saker fra 2023 til 2024. Dette kan tyde på at Kompetanseteamet har blitt enda bedre kjent i disse instansene, og at kompetansen i instansene øker, noe som igjen bidrar til at flere saker avdekkes.

< Innholdsoversikt

Frivillige organisasjoner tok kontakt i 29 saker i 2024, sammenlignet med 38 saker i 2023. Det har altså vært en nedgang i antallet saker fra frivillige organisasjoner det siste året.

Enkeltpersonene som kontakter Kompetanseteamet for veiledning og annen bistand, består både av utsatte selv, og av bekjente, venner og familie av utsatte. I 2024 tok bekjente, venner eller familiemedlemmer kontakt med Kompetanseteamet i 38 saker, som er nøyaktig like mange saker som i 2023. Den utsatte tok selv kontakt i 17 saker i 2024, sammenlignet med 31 saker i 2023. Det er altså relativt få utsatte som på egen hånd tar den første kontakten med Kompetanseteamet. I enkelte saker kan Kompetanseteamet likevel ha direkte kontakt med utsatte, for eksempel når utsatte returnerer fra utlandet og når utsatte vurderes for botilbudet. Det er da ofte andre instanser som først tar kontakt på vegne av den utsatte.

3.3.1.

Saker fra barnevernstjenesten

Barnevernstjenesten var den instansen som kontaktet Kompetanseteamet for å få råd og veiledning i flest saker i 2024 (18 % av det totale antallet saker). I 2024 tok barnevernstjenesten kontakt om 250 saker sammenlignet med 203 saker i 2023 og 136 saker i 2022. Det har vært en økning på 23 % i antall saker fra 2023 til 2024.

I tillegg til økningen i antall saker, ser Bufdirs representant med barnefaglig ansvar i teamet at barnevernstjenesten ofte henvender seg flere ganger i samme barnevernssak, på ulike stadier i saken. Flere henvendelser i samme sak tyder på at den som henvender seg har vært fornøyd med veiledningen og ønsker mer av den når nye problemstillinger dukker opp i saken.

Barnevernstjenesten ønsker ofte veiledning om hvordan de skal kartlegge en sak i undersøkelsesfasen, hvordan de skal vurdere risikoen for barnet ut fra ulike typer bekymring, og hvordan de kan snakke med barnet og foreldrene om ulik problematikk.

3.3.2.

Saker fra politiet

Politiet var den instansen som henvendte seg til Kompetanseteamet om flest saker etter barnevernstjenesten (18 % av det totale antallet saker). I 2024 gjaldt det 247 saker, sammenlignet med 191 saker i 2023 og 152 saker i 2022. Det var en økning på 29 % fra 2023 til 2024. Fra 2022 til 2023 var det også en tilsvarende økning i antall saker fra politiet.

Politiet ber om råd og veiledning både når det gjelder forebyggende arbeid som risikovurderinger og anbefalinger knyttet til sikkerhetstiltak og når det gjelder etterforskning i en straffesak.

Kompetanseteamet samarbeider tett med politiet om utsatte som kan ha behov for et bo- og støttetilbud. Flere av politidistriktene har kjennskap til bo- og støttetilbudet og kontakter Kompetanseteamet når de er i kontakt med utsatte som kan ha behov for dette tilbudet.

Det er som regel PODs representant i Kompetanseteamet som veileder i saker der politiet tar kontakt. Representanten er imidlertid også et bindeledd mellom Kompetanseteamet som helhet og politidistriktene. I saker som gjelder vurdering for bo- og støttetilbudet, sender Kompetanseteamet en anmodning om en sikkerhetsanbefaling til det aktuelle politidistriktet. Det er Bufdirs representanter, som koordinerer bo- og støttetilbudet, som sender anmodningen via PODs representant. PODs representant har også en viktig rolle i saker der utsatte returnerer til Norge fra utlandet, når det skal koordineres med politiet på den aktuelle flyplassen i Norge for å sørge for sikkerheten ved ankomst.

I noen saker tar også politiets seksjon for utlendingsforvaltning kontakt for råd og veiledning. Det skjer gjerne når de har gjennomført, eller skal gjennomføre, et intervju i forbindelse med en søknad om familieinnvandring. I disse sakene er det som regel UDIs representant i teamet som veileder.

< Innholdsoversikt

Det at Kompetanseteamet får stadig flere saker der politiet ber om veiledning eller annen bistand, kan henge sammen med at kompetansen i politidistriktene har økt. Det kan ha ført til at politiet i større grad enn tidligere ser at motivet bak straffbare handlinger er å opprettholde eller gjenopprette ære. Den økende mengden saker fra politiet fører til økt press på PODs representant i teamet, som er alene om å ha det politifaglige ansvaret.

3.3.3.

Saker fra mangfoldsrådgivere/skoler med mangfoldsrådgivere

I 2024 tok mangfoldsrådgiverne eller skoler med en mangfoldsrådgiver kontakt med Kompetanseteamet i 107 saker. Det er en økning på 35 % fra 2023, da de tok kontakt med Kompetanseteamet i 79 saker.

Mangfoldsrådgiverne kjenner Kompetanseteamet godt og støtter seg på den tverrfaglige kompetansen til teamet i sakene de jobber med. Når mangfoldsrådgiverne følger opp utsatte, kan de ha behov for veiledning knyttet til en eventuell utlendingssak, muligheten for bistand fra Nav, risikovurderinger knyttet til det konkrete trusselfildet, kontakt med barnevernstjenesten eller andre instanser eller vurdering for bo- og støttetilbudet. Mangfoldsrådgiverne får veiledning fra de forskjellige representantene i Kompetanseteamet ut fra hva saken gjelder.

Vi ser at skoler uten mangfoldsrådgiver henvender seg om færre saker enn skoler med mangfoldsrådgiver. I 2024 har imidlertid Kompetanseteamet fått flere saker enn før fra skoler uten mangfoldsrådgiver. Det ser teamet som positivt, ettersom det kan tyde på økt oppmerksomhet om tematikken, flere avdekkede saker og bedre kjennskap til Kompetanseteamet. Skole og barnehage er viktige arenaer for å forebygge negativ sosial kontroll og identifisere barn og unge som kan være utsatt for kontroll og vold. Nå som Kompetanseteamet har blitt styrket med en representant fra Udir, håper de at de får bedre kapasitet og mulighet til å nå ut til barnehager,

grunnskoler og videregående skoler både for å gjøre de særskilte tjenestene kjent og for å heve kompetansen på fagområdet i barnehage- og skolesektoren. I dette arbeidet er det viktig at de samarbeider med de andre særskilte tjenestene som har skoler som målgruppe.

3.3.4.

Saker fra utenriksstasjoner med spesialutsending for integreringssaker

Spesialutsendingene for integreringssaker og utenriksstasjoner med spesialutsending tok kontakt med Kompetanseteamet om 103 saker i 2024. Dette er en økning på 21 % fra 2023 da antallet saker fra disse instansene var 85. Det er også en stor økning fra tidligere år.

De fleste henvendelsene om saker fra norske utenriksstasjoner kommer fra spesialutsendingene for integreringssaker. De fire spesialutsendingene har et veiledningsansvar og bistår andre norske utenriksstasjoner i saker som omhandler ufrivillig opphold i utlandet, negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Noen av sakene ved andre utenriksstasjoner kommer derfor til Kompetanseteamet via en av spesialutsendingene.

Kompetanseteamet har i alle år vært godt kjent for spesialutsendingene for integreringssaker. Økningen i saksmengden handler derfor ikke om at Kompetanseteamet er blitt mer kjent for spesialutsendingene, men henger sannsynligvis sammen med at flere utsatte eller bekjente av utsatte henvender seg til utenriksstasjonene for bistand når de oppholder seg ufrivillig i utlandet.

3.3.5.

Saker fra UDI

UDI henvendte seg til Kompetanseteamet om 94 saker i 2024. Det er en økning på 27 % fra året før (74 saker). Det er i all hovedsak UDIs representant som veileder i sakene hvor UDI tar kontakt.

Veiledningen er ofte knyttet til tvangsekteskap og familieinnvandring. Det er krevende å identifisere ufrivillige ekteskap når den utsatte ikke

< Innholdsoversikt

våger å fortelle om tvangsekteskapet og ikke ber om hjelp. Saksbehandlerne i UDI som tar kontakt med Kompetanseteamet, ønsker gjerne veiledning om regelverket, selve fenomenet og hvordan de skal vurdere indikatorer på at et ekteskap er inngått mot en av eller begge partenes vilje. I noen av sakene er det en mistanke om at den ene parten i ekteskapet er kognitivt svekket. Da er saksbehandlerne i UDI gjerne bekymret for at personen ikke forstår hva et ekteskap er, og hva hen har sagt ja til. I noen få tilfeller er de også bekymret for at den ene parten ikke er samtykkekompetent. Kompetanseteamet har skrevet mer utfyllende om denne problematikken i årsrapporten for 2021.²⁷

Mot slutten av 2023 opprettet UDI et eget team som skal arbeide med familieinnvandrings saker der det er mistanke om ufrivillig ekteskap. I 2024 av slo UDI 28 søknader om familiegjenforening med ektefelle på bakgrunn av overveiende sannsynlighet for at ekteskapet var ufrivillig, sammenlignet med tidligere år da det har vært rundt 10 avslag årlig med samme begrunnelse. Det kan dermed se ut til at opprettelsen av teamet har gitt gode resultater.

3.3.6.

Helsetjenestene

Kompetanseteamet fikk henvendelser om til sammen 89 saker fra ulike helsetjenester i 2024. Det er en økning på 29 % fra 2023 da helsetjenestene tok kontakt om 69 saker.

Helsetjenestene er i Kompetanseteamets statistikk delt inn i primærhelsetjenesten (fastlege, helsestasjon osv.), skolehelsetjenesten²⁸ og spesialisthelsetjenesten. Av helsetjenestene var det primærhelsetjenesten som henvendte seg til Kompetanseteamet om flest saker i 2024, og antallet saker har doblet seg fra 2023 (fra 21 til 43 saker). Skolehelsetjenesten henvendte seg til Kompetanseteamet om 24 saker i 2024 og 31 saker i 2023. Her har det altså vært en nedgang i antall saker. I 2024 fikk Kompetanseteamet henvendelser om 22 saker fra spesialisthelsetjenesten. Dette er en liten økning fra 17 saker i 2023.

Kompetanseteamet og de andre særskilte tjenestene ser at helseutfordringene er store i saker som omhandler æresrelatert vold og negativ sosial kontroll. Som med annen vold i nære relasjoner kan konsekvensene av volden, særlig for den psykiske helsen, vedvare lenge etter at personen har kommet ut av volds-situasjonen. Vi erfarer også at trusselsituasjonen i æresrelaterte saker kan eskalere etter brudd med familien. I saker som omhandler æresrelatert vold eller negativ sosial kontroll og vold i tros- og livssynssamfunn, kan det å komme seg ut av voldssituasjonen føre til brudd med både familie og nettverk. Ensomhet og det å miste kontakten med sine nærmeste er en ekstra påkjenning som kan påvirke den psykiske helsen etter bruddet. I sakene ser vi utsatte som sliter med konsentrasjonsvansker, spiseforstyrrelser, depresjon, angst, dårlig selvbilde, selvskading og selvmordstanker. Kompetanseteamet ser et behov for økt kompetanse på æresrelatert vold og negativ sosial kontroll i helsetjenestene, slik at utsatte kan bli identifisert og fulgt opp på en god måte.

Helsetjenestene er sentrale når det gjelder både å avdekke vold og å håndtere eller behandle helsekonsekvenser av den. Kompetanseteamet ser derfor svært positivt på at Hdirs representasjon i teamet skal styrkes både i stillings prosent og når det gjelder fagområdet som representanten fra Hdir skal dekke. Det kan gi Kompetanseteamet en mulighet for å heve kompetansen på tematikken i helsetjenestene, og bidra til å gjøre teamets veiledningstjeneste bedre kjent.

3.3.7.

Saker fra Nav

I 2024 tok Nav kontakt med Kompetanseteamet i 79 saker. Det utgjør en økning på 14 % fra 2023, da det ble registrert 69 henvendelser. Over en fireårsperiode, fra 2021 til 2024, har antallet henvendelser fra Nav økt med 170 %.

Ansatte i Nav ønsker veiledning om hvordan de skal håndtere saker. De har en mistanke eller bekymring og vil vite hvordan de skal gå frem for å hjelpe personer de møter eller hindre at hendel-

²⁷ <https://www.bufdir.no/rapporter/dokumentside/?docId=BUF00005480>

²⁸ Skolehelsetjenesten er skilt ut fra primærhelsetjenesten i statistikken for at vi skal få tall på henvendelsene fra skolene for seg.

< Innholdsoversikt

ser eller handlinger finner sted. De Nav-ansatte som henvendte seg til Kompetanseteamet i 2024, jobbet både etter lov om sosiale tjenester og etter lov om arbeids- og velferdsforvaltningen (Nav-loven), og personene de var bekymret for, mottok ulike ytelser og befant seg i ulike saksforløp hos Nav.

Navs brede kontaktflate i samfunnet gjør etaten til en sentral aktør i forebygging, oppfølging og avverging av saker med negativ sosial kontroll og æresrelatert vold. Likevel erfarer vi at både Nav-ansatte og utsatte opplever usikkerhet – de ansatte fordi de mangler kompetanse til å ta opp tematikken, de utsatte fordi de ikke kjenner til rettighetene og mulighetene sine. Dette skaper en blindsoner i Navs arbeid, hvor man risikerer at hjelpetiltak eller beskyttelse ikke blir iverksatt i tide og at saker med negativ sosial kontroll og æresrelatert vold forblir skjult.

Med styrkingen av Navs representasjon i Kompetanseteamet fra midten av 2024, vil teamet i større grad enn tidligere kunne bidra til å heve kompetansen i Nav og gjøre de Nav-ansatte bedre kjent med Kompetanseteamet. Med mer oppmerksomhet rundt tematikken i Nav, kan også flere saker bli avdekket.

3.3.8.

Saker fra krisesentrene

Krisesentrene kontaktet Kompetanseteamet om 58 saker i 2024, noe som er omtrent like mange saker som i 2023 (60 saker). De fleste sakene handler om utsatte som er i kontakt med krisesentrene, og som trenger et bo- og støttetilbud. Når en utsatt blir vurdert for botilbudet, samarbeider Kompetanseteamet og krisesenteret ofte over tid - frem til den utsatte får tildelt plass og flytter inn i botilbudet, eventuelt flytter fra krisesenteret uten at det blir aktuelt med botilbud av ulike grunner. Du kan lese mer om botilbudet i del 5 av rapporten.

Utover sakene der krisesentrene ber om veiledning eller der det er et samarbeid i forbindelse med vurderinger for bo- og støttetilbud, samarbeider Kompetanseteamet også tett med krise-

sentrene når teamet koordinerer mottakelse av utsatte som returnerer til Norge fra utlandet. Ofte har de som returnerer fra et ufrivillig opphold i utlandet behov for oppfølging og et trygt sted å bo når de ankommer Norge. I disse tilfellene kontakter Kompetanseteamet et krisesenter for å spørre om plass for de utsatte etter ankomst. Du kan lese mer om hvordan Kompetanseteamet koordinerer mottakelsen ved returer fra utlandet, i del 4.1.

3.3.9.

Saker fra IMDi

IMDi²⁹ henvendte seg til Kompetanseteamet om 43 saker i 2024. Dette er en nedgang på 22 % fra 2023, da de henvendte seg om 55 saker. Flere av sakene fra IMDi i 2024 omhandlet bosetting og problematikk knyttet til tvangsekteskap. Noen saker gjaldt bekymring for gjennomført tvangsekteskap eller et ønske om å komme ut av et tvangsekteskap, mens andre saker handlet om bekymring for at et tvangsekteskap skulle finne sted.

IMDi tok også kontakt om saker der de var usikre på om avvergingsplikten var utløst, og ønsket veiledning om det. I noen saker hadde de også spørsmål knyttet til flytting mellom kommuner eller rebosetting på grunn av sikkerhetssituasjonen til den utsatte. Disse sakene krevde i flere tilfeller et tett samarbeid mellom IMDi, UDI og politiet, og i noen tilfeller ble også barnevernet koblet inn. Problemstillingen med flytting mellom kommuner (sekundærbosetting) er omtalt i tidligere årsrapporter fra Kompetanseteamet.

²⁹ Med IMDi menes her andre ansatte i direktoratet enn mangfoldsrådgiverne og spesialutsendingene for integreringssaker.

Kapittel 4

Utsatte i utlandet

< Innholdsoversikt

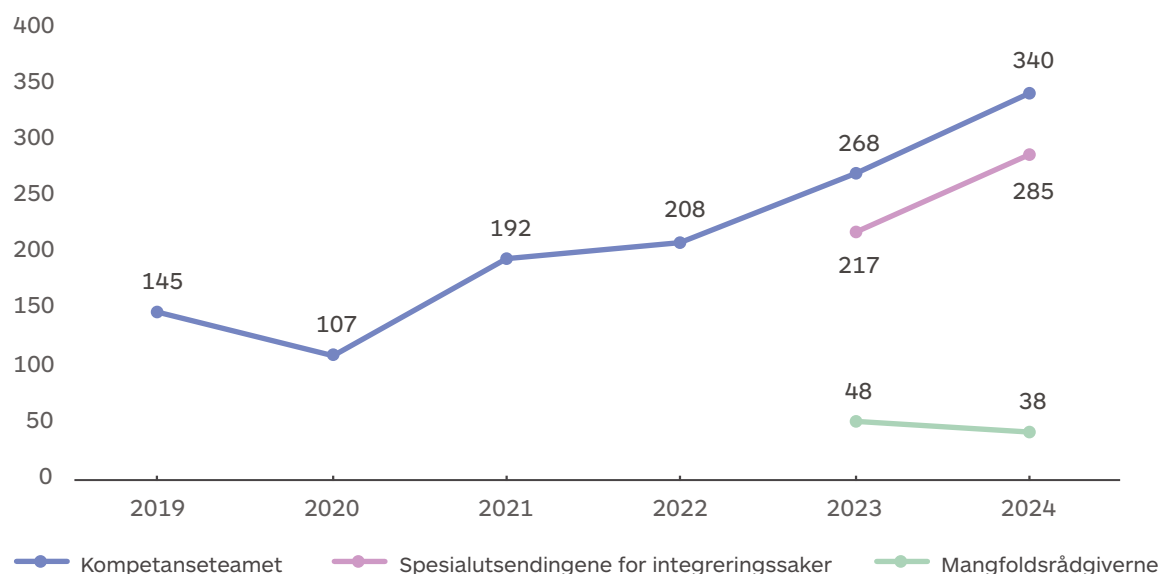
En sak der den utsatte befinner seg i utlandet når de særskilte tjenestene blir kontaktet for veiledning eller annen bistand, kaller vi for en «utenlandssak». Utenlandssakene kan ha ulike hovedbekymringer. De fleste sakene registreres med hovedbekymring «ufrivillig opphold i utlandet», men sakene kan også ha andre hovedbekymringer som «trusler og vold», «frykt for tvangsekteskap», «frykt for kjønnslemlestelse» og «negativ sosial kontroll».

Foreldre, familier eller ektefeller som utsetter sine nærmeste for et ufrivillig opphold i utlandet, kan ha ulike motiver. Det kan være at de er bekymret for at ektefellen eller barna blir «for norske», at de ikke aksepterer personens legning eller kjønnsidentitet, eller at den det gjelder, har havnet i et dårlig miljø som for eksempel er preget av rus og kriminalitet. Noen ganger blir unge kvinner og menn presset inn i et uønsket ekteskap for å bevare eller gjenopprette familiens ære eller i håp om at det skal få dem bort fra et belastet miljø i Norge. Å tvinge en person til et utenlandsopphold kan være en måte å få kontroll over personen på - gjennom å skape et brudd med kjæreste, venner eller miljø og med tjenesteapparatet i Norge.

Et annet motiv, kan være frykt for barnevernstjenesten. Foreldre som har liten kjennskap og tillit til det norske tjenesteapparatet, kan være redde for at barnevernstjenesten skal ta fra dem barna hvis barnevernstjenesten åpner en undersøkelse. Da kan det å etterlate barna hos familie i utlandet bli en løsning for å forhindre at de mister barna. Noen foreldre velger også å etterlate barna sine hos familie i utlandet fordi de har lite nettverk i Norge eller dårlig økonomi. I en slik situasjon kan det være enklere å forsørge barna i utlandet ved å sende penger fra Norge.

Både Kompetanseteamet og spesialutsendingene for integreringsaker har over flere år hatt en økning i antall utenlandssaker. Dette kan henge sammen med bedre kompetanse i tjenestene og økt oppmerksomhet rundt risiko for negativ sosial kontroll og æresrelatert vold i forbindelse med utenlandsreiser. Kompetanseteamet hadde en økning på 27 % fra 2023 til 2024, mens spesialutsendingene hadde en økning på 31 % i samme periode.³⁰

Utenlandssaker per år

³⁰ Mangfoldsrådgiverne og spesialutsendingene for integreringsaker har ikke registrert tall for utenlandssaker for 2023. Deres kurver starter derfor først i 2023.

< Innholdsoversikt

Kompetanseteamet jobbet i 2024 med 340 utenlandssaker, noe som utgjør 24 % av den totale saksmengden deres. Dette er saker der teamet har gitt råd og veiledning til ulike instanser, frivillige organisasjoner og enkeltpersoner som er bekymret for at en utsatt person befinner seg i utlandet. I 96 av sakene kom henvendelsen fra spesialutsendingene for integreringsaker. Noen av disse sakene gjelder søknader om refusjon av utgifter i forbindelse med retur til Norge for den utsatte og koordinering av mottakelsen i Norge (se 4.2.). I andre saker ber spesialutsendingene for eksempel om veiledning eller annen bistand fra UDIs representant i Kompetanseteamet (i utlendingssaker), eller fra representanten til Nav eller politiet.

Etter spesialutsendingene, er det politiet og barnevernstjenesten som har henvendt seg til Kompetanseteamet om flest utenlandssaker. Sakene Kompetanseteamet veileder i, kan variere både i alvorlighetsgrad og i hvor mye informasjon som foreligger når instansene tar kontakt for veiledning. I noen saker er de som henvender seg, bekymret fordi de ikke får kontakt med personen i utlandet. I andre saker har personen i utlandet selv tatt kontakt og bedt om hjelp. Det kan være behov for å kartlegge situasjonen til den utsatte og se på mulighetene for å opprette kontakt. Videre kan det være behov for å vurdere risiko for tvangsekteskap, kjønnslemlestelse eller andre former for vold og negativ sosial kontroll og for å drøfte hva slags handlingsrom norske myndigheter har når den utsatte er i utlandet. I saker der det er opprettet kontakt med den utsatte i utlandet og personen ønsker hjelp, settes hen i kontakt med spesialutsending for integreringsaker eller nærmeste norske ambassade.

92 % av sakene spesialutsendingene for integreringsaker jobbet med i 2024 var utenlandssaker (285 saker). I 2023 utgjorde utenlandssakene 87 % av sakene deres (217 saker). I disse sakene gir spesialutsendingene konsulær bistand til personer som er utsatt for negativ sosial kontroll og æresrelatert vold i utlandet.

Spesialutsendingene erfarer at de som tar kontakt ofte er utsatt for æresrelatert vold og en omfattende negativ sosial kontroll. Kontrollen kan innebære at den utsatte fratras reisedokumenter, penger og telefon, og at all kommunikasjon blir strengt overvåket. Mødre og barn kan også bli bevisst separert. Barna plasseres hos fars familie i utlandet, og mødrene nektes å ha kontakt med dem. I en slik vanskelig situasjon, velger mange mødre å bli igjen i landet der barna befinner seg, fremfor å returnere alene til Norge. I andre tilfeller kan både mødrene og barna bli holdt under storfamiliens kontroll, med kraftig frihetsbegrensning. De har ingen mulighet til å returnere til Norge, og de risikerer alvorlige konsekvenser dersom de prøver å rømme.

Utenlandssakene er ofte komplekse og kan strekke seg over flere år. Både juridiske og administrative utfordringer kan gjøre det vanskelig å hjelpe personer med å returnere til Norge. Utfordringene kan for eksempel henge sammen med at de trenger fornyet oppholdstillatelse og må få utstedt reisedokumenter. Manglende identitetspapirer og fravær av fedres samtykke, kan bidra til å forsinke eller umuliggjøre en trygg retur til Norge. I noen tilfeller kan menn også ilegge familiemedlemmer utreiseforbud.

Saker som omhandler barn som er etterlatt i utlandet uten foreldre, kan være ekstra krevende. Barna kan være utsatt for både omsorgssvikt, psykisk vold, frihetsberøvelse og negativ sosial kontroll. Likevel kan det være vanskelig for norske myndigheter å hjelpe dem med å returnere til Norge. Dette henger sammen med foreldrenes rett til å bestemme hvor barna skal bo, og at sakene hører under et annet lands jurisdiksjon.

4.1.

Refusjonsordningen og koordinering av mottakelse ved retur

Bufdir ved Kompetanseteamet forvalter refusjonsordningen regulert i «Rundskriv – F-02-18 - Utgifter til hjemreise til Norge ved negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse».³¹

³¹ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/rundskriv-f-02-18/id2632326/>

< Innholdsoversikt

Hvis den utsatte befinner seg i utlandet og ikke har mulighet til å dekke kostnadene til hjemreise selv, kan utenriksstasjonen på vegne av vedkommende sende en søknad til Kompetanseteamet om å få dekket hjemreisen gjennom refusjonsordningen.

Kompetanseteamet koordinerer også mottakelsen av den utsatte i Norge, på forespørsel fra utenriksstasjonen.

Det er stort sett spesialutsendingene for integreringssaker som søker om refusjon og ber om koordinering. Dette gjelder også der den konsulære bistanden blir gitt av en annen ambassade enn den der spesialutsendingen er plassert. Spesialutsendingene gir andre ambassader veiledning og hjelper dem med å håndtere saken når de har behov for det.

I 2024 mottok Kompetanseteamet søknad om refusjon og anmodning om koordinering av mottakelse i Norge for 46 personer. Dette er det samme antallet personer som i 2023. I 2024 gjaldt det 17 voksne og 29 barn. Det ble søkt/anmodet

for 10 voksne sammen med 27 barn, 7 voksne uten barn og 2 barn uten voksne.

I de fleste av sakene ble det både søkt om refusjon og bedt om koordinering av mottakelse; Det ble søkt om refusjon for 40 personer og bedt om koordinering av mottakelse for 35 av dem. I noen få tilfeller ble det bare anmodet om koordinering av mottakelse; dette gjaldt 6 personer.

Av de personene det ble søkt om refusjon for og/eller anmodet om koordinering av mottakelse for, er det 2 voksne og 7 barn som ikke har returnert til Norge per februar 2025.

Det at spesialutsendingene i de fleste sakene ber Kompetanseteamet om å koordinere mottakelsen i Norge, kan tyde på at de fleste som returnerer har behov for sikkerhetstiltak og oppfølging når de ankommer. Flere av dem kan ha behov for plass i det nasjonale bo- og støttetilbudet. I disse sakene følger Kompetanseteamet opp etter at den eller de utsatte har returnert til Norge, med en kartleggings samtale og vurdering av om dette tilbudet kan være aktuelt.

Kapittel 5

Bo- og støttetilbudet

< Innholdsoversikt

Det nasjonale bo- og støttetilbudet for personer over 18 år utsatt for tvangsekteskap, æresrelatert vold og negativ sosial kontroll (bo- og støttetilbudet) koordineres av Bufdir ved Kompetanseteamet. Bo- og støttetilbudet er etablert i et samarbeid mellom Bufdir og fem utvalgte kommuner. Kommunene mottar tilskudd fra Bufdir for å drifte tilbudet. I første halvdel av 2024 bestod tilbudet av 24 plasser og i andre halvdel av 26 plasser.³²

Målgruppen for bo- og støttetilbudet er personer over 18 år som er utsatt for eller står i fare for å bli utsatt for negativ sosial kontroll og æresrelatert vold og har behov for sikkerhet og oppfølging. Både kvinner, menn, par og foreldre med barn kan få plass i bo- og støttetilbudet. Beboerne har ulik bakgrunn, legning og kjønnsidentitet.

Bo- og støttetilbudet består av leiligheter og kollektiv som er sikkerhetsklarert av politiet. De som får plass i et botilbud, kan bo der i inntil ni måneder. I denne tiden får de miljøterapeutisk oppfølging, og de får etablert kontakt med aktuelle tjenester i kommunen og med frivillige fra aktuelle organisasjoner. Enkelte av botilbudene har også etablert et nettverk for nåværende og tidligere beboere, som drar på tur sammen, feirer høytider sammen og møtes til andre sosiale aktiviteter.

Når beboerne flytter ut, skal bo- og støttetilbudet bidra til at de får tilstrekkelig oppfølging fra det offentlige tjenesteapparatet og frivillige organisasjoner. Frivillige organisasjoner kan følge dem opp individuelt, og dette gjøres av både frivillige og ansatte i organisasjonene via mentorordningen.³³ Enkelte beboere har også behov for oppfølging fra ansatte i bo- og støttetilbudet i en periode etter at de har flyttet ut.

Mange av henvendelsene Kompetanseteamet får om personer som kan ha behov for bo- og støttetilbudet, kommer fra mangfoldsrådgiverne og spesialutsendingene for integreringssaker. I stort sett alle saker der Kompetanseteamet koordinerer mottakelsen av utsatte som returner-

er til Norge fra utlandet, blir det vurdert om de kan ha behov for en plass i bo- og støttetilbudet. Andre instanser som tar kontakt om personer som har behov for et botilbud, er politiet, krisesentrene og Nav.

5.1.

Innflyttinger og beboere i 2024

I 2024 ble i alt 124 personer vurdert for bo- og støttetilbudet. Det tilsvarer 9 % av det totale antallet saker som Kompetanseteamet jobbet med i 2024. 99 personer var voksne og 25 var medfølgende barn. Av disse 124 personene fikk 37 tildelt plass i bo- og støttetilbudet i 2024, mens 18 av dem fortsatt blir vurdert for tilbud om plass i 2025.

Til sammen har 55 personer bodd i bo- og støttetilbudet i løpet av 2024. Til sammenligning bodde det 48 personer i tilbudet i 2023. Av disse, flyttet 23 inn samme år.

Av de 37 personene som flyttet inn i botilbudet i 2024, var det 26 voksne og 11 medfølgende barn. Nesten alle de voksne var kvinner.

Blant de voksne var den yngste i bo- og støttetilbudet 18 år og den eldste 53 år. De som flyttet inn, hadde bakgrunn fra 11 forskjellige land.

Belegget i bo- og støttetilbudet forteller hvor stor andel av de 24/26 plassene som var i bruk gjennom året. I snitt var belegget våren 2024 på 80 % og høsten 2024 på 72 %. Høyt belegg er positivt med tanke på å få utnyttet kapasiteten, men kan være uheldig med tanke på beredskap. Dersom botilbudet er tilnærmet fullt gjennom året, må utsatte som har behov for tilbudet, vente lenge før de får plass. I perioder er det venteliste for å få plass i bo- og støttetilbudet i enkelte kommuner.

Det kan ta tid fra Kompetanseteamet får en sak som gjelder en person som skal vurderes for bo- og støttetilbudet, til personen får plass i tilbudet. Hvor lang tid det tar avhenger ikke bare av om det er ledige plasser i tilbudet, men også av arbeidskapasiteten til dem som jobber med

³² Et av tilbudene har vært redusert med to plasser i en periode av 2023 og 2024. Det var tilskuddsmottakeren som besluttet å redusere med to plasser, av økonomiske og driftsmessige årsaker.

³³ Les mer om mentorordningen i del 5.3.

< Innholdsoversikt

botilbudssakene i Kompetanseteamet, og kapasiteten hos det lokale politidistriktet, som gjør risikovurderinger og kommer med en sikkerhetsanbefaling.

Det kan være ulike årsaker til at personer som er vurdert for bo- og støttetilbudet, ikke får tilbud om plass. I noen tilfeller er det den utsatte som ombestemmer seg eller finner andre løsninger,

i andre tilfeller ser man i løpet av vurderingsperioden at bo- og støttetilbudet ikke er egnet for å dekke behovene til den utsatte. For noen blir det for vanskelig å stå i presset fra familie eller ektefelle, og eventuelt savnet av søsken eller andre familiemedlemmer. Det kan føre til at noen vender tilbake til familien eller ektefellen etter en stund på krisesenter.

< Innholdsoversikt

5.2.

Pilot for bo- og støttetilbud ved retur fra ufrivillig opphold i utlandet

I tildelingsbrevet for 2024 i oppdrag (O15/TB24) fikk Bufdir i oppdrag å planlegge, iverksette og evaluere en treårig pilot for et bo- og støttetilbud for personer som returnerer fra et ufrivillig utenlandsopphold og har store hjelpebehov og/eller tilleggsproblematikk som kan bety at de trenger ekstra tilrettelegging og oppfølging som følge av:

- › Kort botid i Norge, utenlandsopphold fra de var barn, eller flere års utenlandsopphold som har gjort at de har lite kjennskap til det norske samfunnet
- › Helseutfordringer eller andre konsekvenser av ufrivillig opphold i utlandet, vold og negativ sosial kontroll
- › Funksjonsnedsettelse
- › Fysiske eller psykiske helseutfordringer
- › Tidligere rusproblematikk
- › Tidligere kriminalitetsproblematikk

Til forskjell fra den ordinære målgruppen for bo- og støttetilbudet, trenger ikke pilotmålgruppen nødvendigvis å være utsatt for trusler i Norge. Det er behovet for oppfølging etter å ha vært utsatt for et ufrivillig utenlandsopphold som er hovedårsaken til at noen vurderes for piloten, ikke behovet for sikkerhetstiltak.

Piloten skal være en utvidelse av det eksisterende bo- og støttetilbud for personer over 18 år som er utsatt for tvangsekteskap, æresrelatert vold og negativ sosial kontroll, og skal evalueres mot slutten av pilotperioden. I 2024 har en av kommunene som drifter bo- og støttetilbudet, søkt om tilskudd til å etablere en bolig spesielt egnet for pilotmålgruppen. Midler til flere boliger i piloten blir lyst ut i begynnelsen av 2025.

Store deler av 2024 gikk med til å planlegge og tilrettelegge for piloten. Fra og med november 2024 har personer som har returnert fra et ufrivillig opphold i utlandet, blitt vurdert for piloten. I desember ble de første i pilotmålgruppen plassert i bo- og støttetilbudet. Ettersom piloten nylig er igangsatt, er det for tidlig å si noe om erfaringene med tilbudet.

5.3.

Mentorordningen

Mentorordningen er et tilbud til nåværende og tidligere beboere i botilbudet og til andre som har mistet kontakte med familien sin på grunn av negativ sosial kontroll og æresrelatert vold. Noen botilbud og mentororganisasjoner har formaliserte avtaler om oppfølging av beboere når de flytter ut av botilbudet, mens andre botilbud kobler beboere sammen med mentororganisasjoner som tilbyr tiltak som ressursvenner, likepersoner og mentorfamilier.

Bufdir koordinerer Mentorhub – et nettverk av frivillige organisasjoner som tilbyr ulike mentorløsninger for utsatte. Organisasjonene som er med i Mentorhub, er: Røde Kors (med Røde Kors-telefonen og mentorfamilie), SEIF (med los og oppfølging), Norske Kvinners Sanitetsforening (med ressursvenn), Hjelpeskilden, Skeiv Verden og Oslo Krisesenter (med Sammen-nettverket).

I 2024 har Bufdir arrangert en samling for alle organisasjonene. Målet med å samle de ulike mentororganisasjonene er å lære av hverandres erfaringer, bidra til hverandres faglige utvikling og drive felles utviklingsarbeid. Organisasjonene har vært opptatt av at mentortilbudene til personer som er utsatt for negativ sosial kontroll og æresrelatert vold skal bli bedre kjent, både for utsatte som trenger disse tilbudene, og for tjenesteapparatet som kommer i kontakt med utsatte. Høsten 2024 arrangerte Bufdir i samarbeid med mentororganisasjonene et frokostseminar i Oslo rettet mot tjenesteapparatet. Seminaret ble strømmet.

Kapittel 6

Erfaringer og aktuelle problem- stillinger

< Innholdsoversikt

Gjennom henvendelser fra tjenesteapparatet, frivillige organisasjoner, utsatte selv og støttepersoner har de særskilte tjenestene over mange år opparbeidet seg erfaringer fra flere tusen enkelt-saker. I denne delen av årsrapporten ønsker vi å fremheve noen av de erfaringene vi har gjort oss det siste året og løfte frem noen utvalgte temaer som opptar oss.

I årsrapporten for 2023 beskrev Kompetanse-teamet blant annet hvordan barn og unge som utsettes for negativ sosial kontroll og æres-relatert vold, kan fortelle om alvorlige trusler og vold i hjemmet for deretter å trekke tilbake uttalelsene, og hvordan ambivalens kan bli en del av den utsattes smerteuttrykk. Alle de særskilte tjenestene jobber med saker som handler om barn og unge i en vanskelig livssituasjon. Også i årets rapport ønsker vi å rette oppmerksomheten mot barn og unge. Vi vil si litt om erfaringene våre med forebyggende arbeid, negativ sosial kontroll mellom ungdom og hvordan få til et godt samarbeid med barn og unge. Vi ønsker også å løfte frem hvilke muligheter som finnes for et tilbud gjennom Nav, og si litt om erfaringene våre med familiearbeid.

6.1.

Forebyggende arbeid

Forebygging handler om å redusere faren for at noe uønsket skal skje. Alle de særskilte tjenestene jobber forebyggende, både gjennom kompetanseheving og gjennom veiledning som kan bidra til å avverge og forhindre alvorlige situasjoner. Gjennom sin direkte kontakt med barn, unge og voksne er mangfoldsrådgiverne den av de særskilte tjenestene som har best mulighet til å jobbe langsiktig med holdningsendring og forebygging.

Å identifisere personer som utsettes for negativ sosial kontroll og æresrelatert vold, kan være vanskelig. Det krever ofte omfattende kartlegging og veiledning over tid. Rådgiverne bruker mye tid på å bygge tillit til elever og gjøre seg kjent på skolen der de er utplassert.

Mangfoldsrådgiverne blir involvert i mange ulike typer saker gjennom det forebyggende arbeidet

sitt, også saker som faller utenfor kjernemandatet deres. Disse sakene er ikke med i statistikken vi gjengir i denne rapporten, men det er likevel verdt å merke seg at det i 2024 ble registrert 805 slike saker. Sakene dreide seg blant annet om temaer som krysskulturell oppvekst og identitet, problemer i familien, skoleutfordringer, livsmestring, helse, økonomi og oppholdsstatus. Flere saker som starter som slike «gråsonesaker», viser seg senere å også omhandle negativ sosial kontroll og æresrelatert vold.

Det å tilhøre flere ulike minoriteter kan by på særskilte utfordringer og innebære opplevelser av sammensatt eller dobbel diskriminering. I arbeidet mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold møter mangfoldsrådgiverne også flere elever som søker råd og veiledning fordi de opplever utenforskap, mobbing, utfordringer knyttet til kjønns- og seksualitetsmangfold (LHBT+), rasisme og diskriminering.

Mangfoldsrådgiverne bruker ulike metoder i det forebyggende arbeidet. I tillegg til å ha åpen dør, og bruke tid på å bygge tillit, jobber de med å gjøre elevene kjent med hvilke rettigheter de har, og med hjelpeapparatet. Dette kan være med på å gi dem et grunnlag for å kunne be om hjelp hvis de får behov for det senere. Mangfoldsrådgiverne gjennomfører også undervisningsopplegg i klasser (om temaer som rasisme, diskriminering, livsmestring, integrering og seksualundervisning), de organiserer samtalegrupper, og de gjennomfører systematiske dialogopplegg knyttet til flerkulturell identitet. Dette forebyggende arbeidet fremgår ikke av statistikken over arbeid med enkeltsaker, og er derfor vanskeligere å synliggjøre.

Mangfoldsrådgiverne opplever at mange elever har et stort behov for oppfølging, og at de tar kontakt ofte. Noen unge sliter med konsekvenser av å leve under krysspress og motstridene forventninger, og kan oppleve lite mestring på flere arenaer i livet. Flere av mangfoldsrådgiverne erfarer at unge som utsettes for strenge foreldrerestriksjoner og begrensninger knyttet til kontakt med jevnaldrende og fritidsaktiviteter, kan ha svak sosial kompetanse og slite med å

< Innholdsoversikt

håndtere konflikter. En del barn og unge, særlig gutter, sliter også med å sette ord på det de føler, og er ikke vant til å snakke om det de synes er vanskelig. Gjennom samtaler, både enkeltvis og i grupper, jobber mangfoldsrådgiverne med å sette barn og unge i bedre stand til å ta kontroll over eget liv og utvikle ferdigheter som gjør det lettere å håndtere utfordringer. Det å utvikle sosial kompetanse og bli bedre til å håndtere vanskelige situasjoner i en skolesammenheng, kan gjøre ungdommene bedre rustet til også å kunne takle vanskelige situasjoner hjemme. I tillegg kan det forebygges andre utfordringer, som utenforskap og ungdomskriminalitet.

Parallelt med å støtte barna og de unge, erfarer mangfoldsrådgiverne at det er viktig å støtte foreldrene. Det kan være vanskelig for foreldre å vurdere hvor grensen går mellom streng oppdragelse og negativ sosial kontroll, og mange har nytte av veiledning og trenger nye verktøy i oppdragelsen. Flere mangfoldsrådgivere har samtaler med foreldre eller er med og holder foreldreveiledningskurs. Å arbeide forebyggende overfor foreldre er særlig aktuelt for mangfoldsrådgivere som jobber på ungdomskolen og i voksenopplæringen.

Når det gjelder forebyggende innsats rettet mot foreldre, kan det være nyttig å snakke om skillet mellom foreldreinvolvering på den ene siden, som innebærer at foreldrene følger med på og er involvert i spørsmål om ungdommens liv og omgangskrets, og foreldrerestriksjoner på den andre siden, som for eksempel kan innebære at foreldrene begrenser hvem ungdommene får være sammen med. En undersøkelse utført av Fafo med finansiering fra IMDi i 2023, viste at foreldreinvolvering er forbundet med bedre livsutfall for ungdommene i form av at de fullfører videregående skole, går over til høyere utdanning og i mindre grad bruker sosialhjelp. Foreldrerestriksjoner, derimot, er forbundet med manglende gjennomføring av videregående skole og økt bruk av sosialhjelp, samt økt sannsynlighet for å være gift og å ha barn i ung alder.³⁴

6.2.

Negativ sosial kontroll mellom ungdom

Unge opplever ikke bare negativ sosial kontroll fra familien sin. En del kan også oppleve å bli kontrollert av jevnaldrende i miljøet, og i enkelte grupper og klasserom er det lite rom for å være eller tenke «annerledes». Flere mangfoldsrådgivere rapporterer om en økende polarisering i ungdomsmiljøene, særlig forbundet med holdninger til religiøsitet, skeiv identitet, likestilling og rasisme. Det forekommer også negativ sosial kontroll mellom ungdommer, noe som kan få store konsekvenser både for skolemiljøet og for enkeltelever.

En kartlegging gjennomført av Proba samfunnsanalyse for IMDi i 2024, viste at negativ sosial kontroll mellom ungdom kan ta ulike former og dreie seg om ulike temaer. Jenter kan oppleve press og forventninger om at de skal oppføre seg anstendig og vise ærbarhet, mens gutter kan oppleve press og forventninger om at de skal utvise en viss type maskulinitet. Å være en «god bror» kan innebære å overvåke eller kontrollere sine søstre. Kartleggingen viste også at ungdommer kan kontrollere hverandre i hvordan de praktiserer religion, for eksempel ved at noen passer på at andre faster under ramadan eller bruker religiøse plagg. Videre viste kartleggingen at det forekommer kontroll knyttet til seksuell orientering og kjønnsuttrykk. På flere av skolene som var med i kartleggingen, var det få åpent skeive.³⁵

Mangfoldsrådgiverne jobber med å følge opp enkeltelever som er utsatt for press og kontroll fra medelever. I tillegg, bidrar de forebyggende gjennom tett samarbeid med skolens elevtjeneste. Flere mangfoldsrådgivere gjennomfører også undervisningsopplegg som fokuserer på kjønns- og seksualitetsmangfold, hatprat, identitet og krysskultur. Skolene har ansvar for at elevene skal ha et trygt og godt læringsmiljø, og arbeidet mot negativ sosial kontroll mellom ungdom kan inngå i skolens arbeid mot mobbing.

³⁴ Sosial kontroll og integrasjon | Fafo-rapport 2023:14

³⁵ Negativ sosial kontroll på skolen | IMDi

< Innholdsoversikt

6.3.

Samarbeid med barnet

Kompetanseteamet veileder mange barnevernstjenester i løpet av et år. Flere av disse forteller om samtaler med barn der det kommer frem at barna har vært utsatt for negativ sosial kontroll, trusler og vold over lang tid. I flere saker har barnet ventet lenge med å si fra, og noen ganger blir situasjonen til slutt uutholdelig for barnet. Barnet befinner seg i en konflikt som er mer alvorlig enn tidligere.

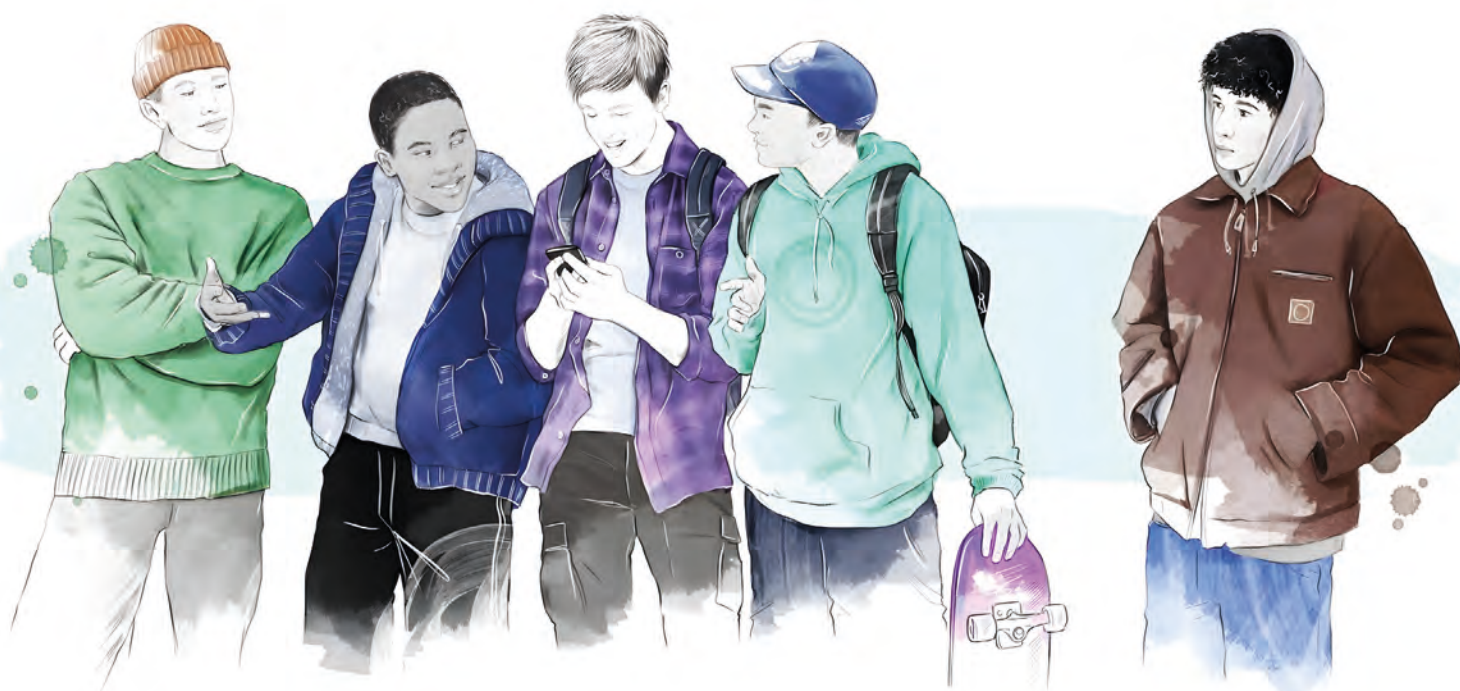
I mange tilfeller er barnet livredd for at foreldrene skal få vite hva det har fortalt til barnevernstjenesten. Lovutvalget som står bak NOU 2024:13 Lov og frihet, fremhever at barnet er særlig utsatt etter å ha fortalt om situasjonen sin. Lovutvalget anbefaler derfor å gi barnevernstjenesten en lovfestet plikt til å gjøre en risikovurdering før de involverer foreldrene i barnevernssaken.

Det er Kompetanseteamets erfaring at mange barnevernstjenester anerkjenner hvor vanskelig

det er å be om hjelp. I tilfeller der et barn blir utsatt for represalier og press om å trekke tilbake uttalelser, kan en god relasjon til kontaktpersonen i barnevernstjenesten bidra til at barnet likevel tør å stå ved uttalelsene sine. Å bygge tillit gjennom å vise respekt og forståelse for barnets syn på situasjonen er derfor svært viktig.

Kompetanseteamet ser gjennom veiledning at arbeidet med å bygge tillit i praksis skjer ved at barnevernstjenesten:

- › Har flere samtaler med barnet før de kontakter foreldrene
- › Gjør tydelige avtaler med barnet om hva de skal formidle videre av det barnet har fortalt
- › Avtaler med barnet hvordan foreldrene skal kontaktes.

< Innholdsoversikt

Videre er det viktig at de gir barnet god informasjon om vurderinger de gjør, samtaler de har med foreldrene, og annet som er av betydning for at barnet skal kunne gjøre seg opp en mening om situasjonen på et informert grunnlag.

6.4.

Ungdomsgarantien og hva Nav kan tilby unge i en sårbar situasjon

Vi vet at unge som opplever negativ sosial kontroll, har behov for ekstra støtte for å kunne ta egne valg. Nav kan i slike tilfeller legge til rette for samarbeid med utdanningsmyndigheter, barnevern og helsetjenesten, slik at ungdommen får en helhetlig oppfølging.

Ungdomsgarantien er et forskriftsfestet oppfølgingstiltak fra Nav som skal bidra til at flere unge får en stabil tilknytning til arbeidslivet.³⁶ Målgruppen er unge mellom 16 og 30 år som trenger hjelp til å komme i arbeid, inkludert de som opplever negativ sosial kontroll. Målet er varig arbeid, men det kan også være aktuelt med utdanning.

Ungdomsgarantien kan vise seg å være en avgjørende støtte for unge som har falt utenfor arbeid og utdanning. I noen enkeltsaker har vi sett hvordan Nav kan tilrettelegge arbeidsplasser og tilby spesifikke tiltak som gir unge bedre forutsetninger for å mestre situasjonen sin. Ofte handler det om fleksible, langvarige løsninger og støtte som tar hensyn til den unges utfordringer og livssituasjon. Likevel ser vi at garantien og hva den kan bety for unge som er utsatt for negativ sosial kontroll og æresrelatert vold, ikke er godt nok kjent.

Vi ser ofte at unge mellom 16 og 18 år faller mellom to stoler. De er gjerne for unge til å kvalifisere for arbeidsmarkedstiltak og økonomiske ytelser rettet mot voksne. Samtidig har de en større grad av selvbestemmelse enn yngre barn i møte med hjelpeapparatet, noe som krever at de selv aktivt må oppsøke og samtykke til hjelpen de tilbys.

Videre må de som ønsker oppfølging fra Nav, ha samtykke fra foresatte for å kunne registrere seg. Det kan være en ytterligere barriere for dem som ikke har støttende omsorgspersoner. Dermed kan det bli vanskeligere for dem å få den støtten de trenger, særlig dersom de mangler informasjon om tilgjengelige ressurser eller ikke vet hvor de skal henvende seg. I våre saker ser vi ungdommer som strever med å bli fanget opp av tjenesteapparatet, noe som gjør det avgjørende at Nav jobber aktivt for å kartlegge behovene deres og samarbeider med andre relevante aktører for å sikre at de får nødvendig hjelp.

Vår erfaring viser at forutsigbarhet og medvirkning er viktig for unge i en sårbar situasjon. Nav kan tilby en fast kontaktperson som kan gi kontinuitet og trygghet i oppfølgingen, samt veiledning om arbeidsmarked og utdanning. I tillegg kan Nav bistå med støtte ved sosiale og økonomiske utfordringer, slik at ungdommen får helhetlig hjelp til å skape en stabil fremtid.

6.5.

Familiearbeid

I noen saker må utsatte flytte fra familien sin for å komme seg bort fra negativ sosial kontroll og æresrelatert vold. For mange er dette svært vanskelig, men i noen situasjoner er det nødvendig av sikkerhetsmessige grunner og av hensyn til helsen deres.

Kompetanseteamet får innimellom henvendelser fra unge voksne som lever et dobbeltliv, eller fra instanser som er i kontakt med unge voksne som lever slik. Å leve et dobbeltliv, i frykt for å bli oppdaget, er både vanskelig og psykisk belastende. Mange flytter fra familien fordi de ønsker en endring. De vil kunne leve det livet de selv ønsker, med den friheten de har rett til i det norske samfunnet. For noen er det å få familiens aksept for hvordan de vil leve, en forutsetning for å fortsette å ha kontakt med familien.

Noen av dem som flytter fra familien, må gjøre det uten at familien vet om flytteplanene. I enkelte

³⁶ Ny ungdomsgaranti i Nav (nav.no)

< Innholdsoversikt

familier er det å flytte ut før man inngår ekteskap, et brudd på æreskodeksen, og personen som skal flytte, kan være redd for konsekvensene når storfamilie og nettverk får vite om det. Å flytte kan for noen bety brudd i all kontakt med familien og/eller trusler om vold fra familien. Andre er usikre på hvordan familien vil reagere, og på om det er mulig å beholde kontakten etter at de har flyttet.

I enkelte saker ønsker unge voksne hjelp til å formidle til foreldrene hvorfor de har valgt å flytte for seg selv, hvordan de ønsker å leve, hva slags legning eller kjønnsidentitet de har, eller at de har en kjæreste de har holdt skjult.

For familien vil det at et familiemedlem plutselig ikke kommer hjem oppleves som en krise. Noen forstår hva som er årsakene til at personen har flyttet, mens andre vet lite om hva som ligger bak. I en slik situasjon kan også familien ha behov for hjelp og støtte.

Å vurdere muligheten for familiearbeid, er viktig både med tanke på å få mer informasjon om risikoen for ny vold, og med tanke på å regulere familien. Videre har familiearbeid også en annen viktig sikkerhetsfunksjon, da det er en måte å sjekke ut aggresjonsnivået i familien på. Gjennom samtaler med familien kan en undersøke om det er mulig å oppnå trygg kontakt.

Med familiearbeid mener vi i denne sammenhengen arbeid med den utsatte og familien som utgjør en trussel, hver for seg. Dersom familiearbeidet leder til trygg kontakt vil det kunne ha en stor helsegevinst både for den utsatte og for familien. Hvis det gjennom familiearbeidet viser seg at kontakt ikke er mulig, er det bra for den utsatte at det er forsøkt, fordi dette kan gjøre det lettere å forsone seg med situasjonen og se fremover.

Når Kompetanseteamet snakker med utsatte i saker der det vurderer om bo- og støttetilbudet kan være aktuelt, undersøker vi derfor om de ønsker at noen skal snakke med familien

om hvorfor de har flyttet, hvordan de har det, hvordan personen vil leve, og hvorvidt familien er villig til å akseptere livsvalgene deres.

Kompetanseteamet er kjent med metodikken som ble brukt i prosjektet «Sikkerhet gjennom familiearbeid», der politiet på Stovner politistasjon og Enerhaugen familievernkontor samarbeidet om samtaler med foreldre/familier etter at den utsatte hadde flyttet fra familien på grunn av negativ sosial kontroll og æresrelatert vold. Prosjektet ble evaluert av NOVA, ved OsloMet, og en rapport om prosjektet ble publisert i 2020.³⁷

I 2024 har Kompetanseteamet samarbeidet med psykologspesialist Pia Aursand ved Homansbyen familievernkontor (tidligere terapeut i Stovnerprosjektet). Erfaringer viser at familiearbeid i forbindelse med den utsattes flytting fra familien kan ha positive resultater. I dette samarbeidet har vi videreført deler av metodikken fra Stovnerprosjektet, der det blant annet er en viktig forutsetning at den unge ikke bor med familien, men for eksempel på et kriesenter eller i bo- og støttetilbudet mens arbeidet med familien pågår.

Kompetanseteamet ønsker et økt familieperspektiv i saker som omhandler negativ sosial kontroll og æresrelatert vold. Familievernkontorene i hele landet kan ha en viktig rolle i dette arbeidet, og det er derfor viktig at de får økt kompetanse på fagområdet. Læringspunkter fra Stovnerprosjektet vil kunne styrke familievernets arbeid i denne typen saker.

³⁷ NOVA rapport nr 17/20

Kapittel 7

Kompetanse- heving

< Innholdsoversikt

Alle de særskilte tjenestene har kompetanseheving som del av sitt mandat. Gjennom opplæring, foredrag og fagdager ønsker vi å gi de ordinære tjenestene bedre fenomenforståelse og mer kunnskap om kartlegging, vurdering og håndtering av enkeltsaker. I denne delen av rapporten forteller vi litt om hvordan vi har jobbet med kompetanseheving i 2024.

De særskilte tjenestene som gir råd og veiledning i enkeltsaker, erfarer at et økende antall henvendelser om enkeltsaker gjør at de har mindre kapasitet til å drive med kompetanseheving. Samtidig øker også antallet henvendelser fra instanser som ønsker opplæring. I 2024 har vi i de særskilte tjenestene bistått hverandre for å få fulgt opp flest mulig slike forespørsler. Kompetanseheving er en viktig del av arbeidet vårt, og noe vi vil vie stor oppmerksomhet fremover, blant annet gjennom vår felles tiltaksplan for å øke kompetansen i tjenesteapparatet og gjøre de særskilte tjenestene bedre kjent.

7.1.

IMDis fagteam

IMDis fagteam jobber hovedsakelig med å øke bevisstheten og kunnskapen om negativ sosial kontroll og æresrelatert vold blant ansatte i opplærings- og integreringstjenester. I 2024 gjennomførte fagteamet 76 kompetansehevingsoppdrag, i alle landets fylker. Dette er en økning fra 2023, da de gjennomførte 63 slike oppdrag. De fleste oppdragene ble gjennomført ved fysisk oppmøte, men noen ble også gjennomført digitalt eller som hybride løsninger. Gjennom sitt arbeid, erfarer fagteamet at ulike tjenester både ønsker og trenger mer kompetanse om negativ sosial kontroll og æresrelatert vold, og at det fremdeles er for få som kjenner til de særskilte tjenestene.

Fagteamet har et særlig fokus på forebygging gjennom å øke kompetansen hos tjenester som kan møte utsatte personer i arbeidet sitt. Fagteamet spiller en viktig rolle med tanke på å nå ut til ansatte på skoler som ikke har mangfoldsrådgiver, og ansatte på voksenopplæringsentre

og i flyktningetjenester, slik at disse kan få økt fenomenforståelse og bedre opplæring i hva de kan gjøre, og hvem de kan kontakte hvis de identifiserer noen som er utsatt for negativ sosial kontroll og æresrelatert vold. Kompetansehevende tiltak bidrar til at ansatte enklere kan gjenkjenne, kartlegge, håndtere og forebygge disse utfordringene selv. Fagteamet tilpasser kompetansehevingen ut ifra de ulike målgruppens ønsker og behov.

Gjennom arbeidet med kompetanseheving har fagteamet bidratt til å gjøre de særskilte tjenestene på feltet bedre kjent, og teamet oppfordrer tjenesteapparatet til å kontakte den lokale mangfoldsrådgiveren eller Kompetanseteamet hvis de trenger råd og veiledning i enkeltsaker, eller å kontakte en spesialutsending hvis det dreier seg om en person som befinner seg i utlandet. Dette ser ut til å gi resultater og har sannsynligvis bidratt til økningen i antall henvendelser til de andre særskilte tjenestene.

I mai 2024 lanserte IMDi en revidert utgave av sin håndbok for forebygging og håndtering av negativ sosial kontroll og æresrelatert vold.³⁸ Alle de særskilte tjenestene kom med innspill til revisjonen av denne veiledningsressursen, og det har vært stor interesse rundt håndboken, noe som bekrefter at det fremdeles er et stort behov for mer kunnskap om temaene vi jobber med.

7.2.

Mangfoldsrådgiverne

En sentral del av mandatet til mangfoldsrådgiverne er å styrke kompetansen om negativ sosial kontroll og æresrelatert vold hos aktuelle samarbeidspartnere i tjenesteapparatet og å øke bevisstheten om disse temaene i skolen og voksenopplæringen. I 2024 gjennomførte mangfoldsrådgiverne til sammen 237 kompetansehevingsoppdrag rundt omkring i landet. Kompetansehevingen ble arrangert i regi av IMDi og i samarbeid med ulike aktører på kommunalt nivå, og rettet seg mot skoler uten mangfoldsrådgiver og mot tjenesteapparatet

³⁸ Håndbok for forebygging og håndtering av negativ sosial kontroll og æresrelatert vold | IMDi

< Innholdsoversikt

i mangfoldsrådgivernes nærrområder. Flere av oppdragene ble gjennomført i tett samarbeid med de regionale ressursentrene for vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS), kommuner og fylkeskommuner, samt de øvrige særskilte tjenestene.

Mangfoldsrådgiverne erfarer at det å gi opplæring kan føre til at flere i tjenesteapparatet tar kontakt med dem om saker. Dette kan igjen bidra til at flere personer som er utsatt for negativ sosial kontroll og æresrelatert vold, kan få nødvendig veiledning og støtte.

7.3.

Spesialutsendingene for integreringsaker

I 2024 har spesialutsendingene for integreringsaker blant annet bidratt med kompetanseheving gjennom sine tre årlige kompetansehevingsuker i Norge og gjennom rapporter og fagnotater. De har også deltatt på ulike møter og webinarer. I løpet av året har de gjennomført totalt 24 kompetansehevingsoppdrag rettet mot de ordinære tjenestene i Norge. Spesialutsendingene beskriver et svært positivt samarbeid med både med de andre særskilte tjenestene og med det ordinære tjenesteapparatet.

I sin kompetanseheving, deler spesialutsendingene sine erfaringer fra arbeidet med enkeltsaker, samt landspesifikk kunnskap de har tilegnet seg. Spesialutsendingenes kompetanseheving i 2024 ble gjennomført både digitalt og ved fysisk tilstedeværelse på seminarer og konferanser gjennom de tre ukene de oppholdt seg i Norge. Kompetansehevingsukene ble gjennomført i nært samarbeid med IMDis fagteam og mangfoldsrådgiverne, samt relevante lokale aktører og frivillige organisasjoner. Temaene som ble belyst, inkluderte konkrete tilnærminger for å håndtere enkeltsaker og økt forståelse for transnasjonale problemstillinger som berører saker med negativ sosial kontroll og æresrelatert vold. Noe av hensikten med spesialutsendingenes kompetansehevingsarbeid er å fremme en mer proaktiv innsats i Norge, slik at utsatte personer får hjelp før de havner i utlandet.

7.4.

Kompetanseteamet

Kompetanseteamet har et særlig ansvar for å heve kompetansen i de syv direktoratenes underliggende etater og tjenester. Når underliggende tjenester tar kontakt fordi de ønsker kompetanseheving, er det som regel den eller de i teamet med ansvar for det aktuelle fagfeltet som holder opplæringen. På denne måten gjør vi innholdet spesielt relevant for den spesifikke tjenestens arbeid.

Innholdet i kompetansehevingen tilpasses etter hvem som er målgruppen og hva de har behov for. Mange etterspør opplæring om selve fenomenene, om hvordan de kan kartlegge den utsattes situasjon, og om hvordan de identifiserer og håndterer negativ sosial kontroll og æresrelatert vold. Forebygging av ufrivillig opphold i utlandet pleier å være et tema på de fleste kompetansehevingsoppleggene. I 2024 gjennomførte Kompetanseteamet flere tjenestespesifikke kompetansehevingsoppdrag. De fleste rettet seg mot Nav, voksenopplæringen/flyktningetjenesten, barnevernstjenesten og utlendingsforvaltningen. Kompetanseteamet bidro også med foredrag på seminarer og konferanser der ulike tjenester, frivillige organisasjoner og andre deltok. Flere av de tverrfaglige arrangementene har vært arrangert av RVTS. Til sammen har Kompetanseteamet bidratt med kompetanseheving på rundt 60 arrangementer.

7.4.1.

Vitne i nemnd- og rettssaker

Kompetanseteamet innkalles som fagvitner eller ekspertvitner i flere saker i løpet av et år. I flere tilfeller er det fordi man ønsker at saken skal bli godt opplyst med fenomenspesifikk kompetanse som anses å være særlig relevant. I saker som omhandler barn, kan Kompetanseteamet bidra med faglige perspektiver på hvilke momenter som kan være aktuelle i vurderinger av risiko, og med kompetanse om omsorgsbehovene til barn som har vært utsatt for negativ sosial kontroll og vold og trusler over tid. I andre tilfeller kan de forklare normale reaksjoner eller mekanismer

[< Innholdsoversikt](#)

hos barn i krise, slik som ambivalens i møte med hjelpeapparatet.

Ambivalens hos barnet var et av hovedtemaene Kompetanseteamet trakk frem i årsrapporten for 2023. Et annet viktig perspektiv Kompetanseteamet vil løfte frem, er foreldrenes perspektiv og hvordan vi kan forstå motstand mot hjelpetiltak

eller taushet i møte med hjelpeapparatet når foreldrene tilhører en storfamilie eller et nettverk preget av æresnormer. Både barnet og foreldrene har behov for å bli møtt med empati, tålmodighet og respekt for den vanskelige situasjonen som oppstår i og utenfor familien når familien befinner seg i en æreskonflikt.

Vedlegg 1

Definisjoner³⁹

< Innholdsoversikt

Negativ sosial kontroll forstås som press, oppsyn, trusler eller tvang som systematisk begrenser noen i sin livsutfoldelse eller gjentatte ganger hindrer dem i å treffe selvstendige valg om eget liv og fremtid. I vurderingen av om et handlingsmønster utgjør negativ sosial kontroll, skal det tas hensyn til den kontrollerte partens alder og utvikling, samt til prinsippet om barnets beste.

Vold kan defineres som «enhver handling rettet mot en annen person, som gjennom at denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får den personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutte å gjøre noe den vil» (Per Isdal, 2000).⁴⁰ Æresrelatert vold er i de fleste saker vold i nære relasjoner.

Æresrelatert vold forstås som vold utløst av familiens eller gruppens behov for å ivareta eller gjenopprette ære og anseelse. Dette forekommer i familier og grupper hvor individet forventes å innordne seg kollektivet, og hvor patriarkalske æresnormer står sterkt.

Æresrelatert vold kan omfatte flere handlinger som negativ sosial kontroll, tvangsekteskap, men også andre voldsuttrykk som nedverdigelser, trusler, utstøtelse og annen psykisk vold, fysisk vold og drap.

Tvangsekteskap forstås som en ekteskapsinngåelse der en eller begge ektefellene ikke har mulighet til å velge å forbli ugift uten å bli utsatt for vold, frihetsberøvelse, annen straffbar eller urettmessig atferd eller utilbørlig press. Tvangsekteskap er en form for vold i nære relasjoner og kan i praksis også innebære at den enkelte ikke har mulighet til å bryte en forlovelse eller et inngått ekteskap, eller velge en partner på tvers av familiens ønsker, uten å bli utsatt for represalier.

Barneekteskap forstås som et ekteskap der en eller begge parter er under 18 år.

Kjønnslemlestelse er et inngrep i kvinnens kjønnsorgan som skader kjønnsorganet eller påfører det varige forandringer uten medisinsk begrunnelse. Det finnes ulike former og alvorlighetsgrader av inngrepet.

Ufrivillig opphold i utlandet defineres her som «opphold i utlandet der personen saken gjelder, selv ikke ønsker å være der.

³⁹ Frihet fra negativ sosial kontroll og æresrelatert vold (2021-2024) - regjeringen.no

⁴⁰ <https://dinutvei.no/vold-i-naere-relasjoner/hva-er-vold-definisjoner/>

Vedlegg 2

Statistikk

[< Innholdsoversikt](#)

Tabelloversikt

Statistikk over Kompetanseteamets saker

Tabell 1	Antall saker fra 2015-2024	55
Tabell 2	Saker 2021-2024 fordelt på kjønn	55
Tabell 3	Saker 2021-2024 fordelt på alder	55
Tabell 4	Hovedbekymring i sakene	55
Tabell 5	Saker fordelt på landbakgrunn 2021-2024	56
Tabell 6	Saker 2021-2024 fordelt på hvem som henvendte seg om dem	57
Tabell 7	Antall utlendingssaker per år 2021-2024	57

Statistikk over mangfoldsrådgivernes saker

Tabell 8	Antall saker 2017-2024	58
Tabell 9	Saker 2021-2024 fordelt på kjønn	58
Tabell 10	Saker 2021-2024 fordelt på alder	58
Tabell 11	Saker 2021-2024 fordelt på hovedbekymring	58
Tabell 12	Saker 2021-2024 fordelt på landbakgrunn	59
Tabell 13	Saker i 2024 fordelt på hvem som henvendte seg om dem	60

Statistikk over spesialutsendingenes saker

Tabell 14	Antall saker 2017-2024	60
Tabell 15	Saker 2021-2024 fordelt på kjønn	60
Tabell 16	Saker 2021-2024 fordelt på alder	61
Tabell 17	Saker 2021-2024 fordelt på hovedbekymring	61
Tabell 18	Saker 2021-2024 fordelt på landbakgrunn	61
Tabell 19	Saker 2024 fordelt på hvem som henvendte seg om dem	62

[< Tabelloversikt](#)**Statistikk over Kompetanseteamets saker**⁴¹**Tabell 1**

Antall saker fra 2015-2024

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Antall saker	399	597	560	595	669	649	759	891	1137	1402

Tabell 2

Saker 2021-2024 fordelt på kjønn

	2021	2021 i %	2022	2022 i %	2023	2023 i %	2024	2024 i %
Jente/ kvinne	561	74 %	670	75 %	809	71 %	1053	75 %
Gutt/ mann	176	23 %	190	21 %	283	25 %	318	23 %
Ukjent	22	3 %	31	3 %	45	4 %	31	2 %
Totalt	759	100 %	891	100 %	1137	100 %	1402	100 %

Tabell 3

Saker 2021-2024 fordelt på alder

	2021	2021 i %	2022	2022 i %	2023	2023 i %	2024	2024 i %
Over 18	421	56 %	466	52 %	545	48 %	652	47 %
Under 18	336	44 %	423	47 %	589	52 %	747	53 %
Ukjent	2	0 %	2	0 %	3	0 %	3	0 %
Totalt	759	100 %	891	100 %	1137	100 %	1402	100 %

Tabell 4

Hovedbekymring i sakene

	2021	2021 i %	2022	2022 i %	2023	2023 i %	2024	2024 i %
Trusler/vold	245	32 %	368	41 %	427	38 %	455	32 %
Ufrivillig opphold i utlandet	97	13 %	135	15 %	209	18 %	252	18 %
Negativ sosial kontroll	84	11 %	113	13 %	177	16 %	247	18 %
Frykt for ufrivillig opphold i utlandet	110	15 %	90	10 %	102	9 %	173	12 %
Frykt for tvangsekteskap	132	18 %	91	10 %	125	11 %	146	10 %
Frykt for kjønnslemlestelse	33	4 %	44	5 %	41	3 %	51	3 %
Frykt for barneekteskap	16	2 %	8	1 %	18	2 %	35	2 %
Gjennomført tvangsekteskap	23	3 %	26	3 %	20	2 %	18	1 %
Barneekteskap (under 18 år på vigselstidspunktet)	8	1 %	7	1 %	8	1 %	11	1 %
Tvunget til å forbli i ekteskapet	7	1 %	7	1 %	...	0 %	9	1 %
Helsehjelp i forbindelse med gjennomført kjønnslemlestelse	...	0 %	...	0 %	...	0 %	...	1 %
Gjennomført kjønnslemlestelse	0	0 %	0	0 %	0	0 %	...	0
Kategorier med 6 eller færre saker	...	0 %	...	0 %	10	1 %	...	0
Totalt	759	100 %	891	100 %	1137	100 %	1402	100 %

* For å unngå å identifisere noen oppgaver vi ikke antall for kategorier med under 7 saker. Disse er markert med tre prikker i tabellen.

⁴¹ Prosent tall rundes av til hele tall.

< Tabelloversikt

Tabell 5

Saker fordelt på landbakgrunn 2021-2024

	2021	2021 i %	2022	2022 i %	2023	2023 i %	2024	2024 i %
Syria	127	17 %	159	18 %	246	22 %	378	27 %
Pakistan	125	17 %	100	11 %	113	10 %	156	11 %
Somalia	103	14 %	139	16 %	102	9 %	136	10 %
Afghanistan	75	10 %	94	11 %	88	8 %	125	9 %
Irak	99	13 %	105	12 %	121	11 %	110	8 %
Russland	40	5 %	40	4 %	49	4 %	51	4 %
Palestina	17	2 %	14	2 %	24	2 %	33	2 %
Eritrea	14	2 %	13	1 %	27	2 %	33	2 %
Tyrkia	13	1 %	16	1 %	31	2 %
Norge	9	1 %	11	1 %	33	3 %	28	2 %
Ukraina	11	1 %	15	1 %	24	2 %
Etiopia	8	1 %	10	1 %	14	1 %	16	1 %
Iran	16	2 %	15	2 %	22	2 %	15	1 %
Kongo	7	1 %	7	1 %	12	1 %	12	1 %
Bangladesh	-	-	0 %	12	1 %
Nigeria	-	-	-	-	11	1 %
India	9	1 %	7	1 %	12	1 %	11	1 %
Sri Lanka	10	1 %	14	2 %	...	0 %	10	1 %
Sudan	17	2 %	16	2 %	15	1 %	10	1 %
Algerie					...	0 %	9	1 %
Kosovo	7	1 %	8	1 %	...	0 %	9	1 %
Egypt	0 %	8	1 %
Tunisia	-	-	7	0 %
Andre land *	60	8 %	68	8 %	95	8 %	88	6 %
Ukjent	16	2 %	39	4 %	119	10 %	79	6 %
Totalt	759	100 %	891	100 %	1137	100 %	1402	100 %

* For å unngå å identifisere noen er alle land med 6 eller færre saker anonymisert. I 2024 var det 28 land i Kompetanseteamets statistikk som hadde 6 eller færre saker.

< Tabelloversikt

Tabell 6

Saker 2021-2024 fordelt på hvem som henvendte seg om dem

	2021	2021 i %	2022	2022 i %	2023	2023 i %	2024	2024 i %
Barnevernstjenesten	127	17 %	136	15 %	203	18 %	250	18 %
Politiet	53	7 %	152	17 %	191	17 %	247	18 %
Mangfoldsrådgiver / skole med mangfoldsrådgiver	87	11 %	115	13 %	79	7 %	107	8 %
Utenriksstasjon med spesialutsending i integreringssaker	47	6 %	22	2 %	85	7 %	103	7 %
UDI	86	11 %	50	6 %	74	7 %	94	7 %
Nav	29	4 %	64	7 %	69	6 %	79	6 %
Skole uten mangfoldsrådgiver / en skoleansatt ⁴²	40	5 %	17	2 %	41	4 %	67	5 %
Krisesenter	56	7 %	69	8 %	60	5 %	58	4 %
IMDi	19	2 %	25	3 %	55	5 %	44	3 %
Primærhelsetjenesten (utenom skole)	16	2 %	24	3 %	21	2 %	43	3 %
Flyktningetjenesten (introduksjonsprogram)	23	3 %	36 ⁴³	3 %	17	1 %	43	3 %
Familie / venn av utsatte	24	3 %	27	3 %	38	3 %	38	3 %
Frivillige organisasjoner	16	2 %	37	4 %	38	3 %	29	2 %
Skolehelsetjenesten	17	2 %	16	2 %	31	3 %	24	2 %
Barnehage	23	2 %
Spesialisthelsetjenesten	12	2 %	11	1 %	17	1 %	22	2 %
Personen saken gjaldt	24	3 %	15	2 %	31	3 %	17	1 %
Familievernet	15	1 %
Utekontakten/uteseksjonen	-	-	13	1 %
Voksenopplæringen / introduksjonsprogram	8	1 %	...	1 %	...	0 %	13	1 %
Bufetat (barnevernet)	11	1 %	...	0 %	8	1 %	7	0 %
Advokat	12	1 %	...	0 %	7	0 %
Oppfølgingstjenesten	0	0 %	8	1 %	7	0 %
Utenriksdepartementet	15	2 %	16	2 %	...	0 %	...	0 %
En norsk utenriksstasjon uten spesialutsending for integreringssaker	7	1 %	...	0 %
Asylmottak	12	1 %	...	0 %
Bufdir	8	1 %	...	0 %	...	0 %	...	0 %
Andre	21	3 %	26	3 %	30	3 %	34	2 %
Andre instanser (under 7 saker)	20	3 %	21	2 %	22	2 %	18	1 %
Totalt	759	100 %	891	100 %	1137	100 %	1402	

* For å unngå å identifisere noen oppgir vi ikke antall for kategorier med under 7 saker. Disse er markert med tre prikker i tabellen.

Tabell 7

Antall utlendingssaker per år 2021-2024

	2021	2022	2023	2024
Antall saker	242	244	301	252

⁴² I 2019 og 2020 var det saker fra «en skoleansatt» som ble registrert. Fra 2021 er det saker fra «skole uten mangfoldsrådgiver» som er blitt registrert.

⁴³ Flyktningetjenesten tok kontakt om 27 saker i 2022, og introduksjonsprogrammet tok kontakt om 9 saker.

< Tabelloversikt

Statistikk over mangfoldsrådgivernes saker

Tabell 8

Antall saker 2017–2024

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Antall saker	239	302	542	723	983	950	899	1031

Tabell 9

Saker 2021 – 2024 fordelt på kjønn

	2021	2021 i %	2022	2022 i %	2023	2023 i %	2024	2024 i %
Jente/ kvinne	688	70 %	678	71 %	638	71 %	761	74 %
Gutt/ mann	295	30 %	266	28 %	235	26 %	264	26 %
Ukjent	0	0 %	6	1 %	26	3 %	6	1 %
Totalt	983	100 %	950	100 %	899	100 %	1031	100 %

Tabell 10

Saker 2021-2024 fordelt på alder

	2021	2021 i %	2022	2022 i %	2023	2023 i %	2024	2024 i %
Over 18	532	55 %	478	51 %	449	50 %	491	48 %
Under 18	443	46 %	467	50 %	426	47 %	532	52 %
Ukjent	8	1 %	5	1 %	24	3 %	8	1 %
Totalt	983	100 %	950	100 %	899	100 %	1031	100 %

Tabell 11

Saker 2021-2024 fordelt på hovedbekymring

	2021	2021 i %	2022	2022 i %	2023	2023 i %	2024	2024 i %
Negativ sosial kontroll	658	67 %	615	65 %	599	66 %	626	61 %
Trusler og vold	160	16 %	175	18 %	142	16 %	195	19 %
Frykt for ufrivillig opphold i utlandet	56	6 %	73	8 %	60	7 %	106	10 %
Frykt for tvangsekteskap	60	6 %	57	6 %	44	5 %	44	4 %
Ufrivillig opphold i utlandet	31	3 %	21	2 %	37	4 %	26	3 %
Gjennomført tvangsekteskap	9	1 %	7	1 %
Gjennomført kjønnslemlestelse	0	0 %
Frykt for kjønnslemlestelse	7	1 %
Tvunget til å forbli i ekteskap	0	0 %
Frykt for barneekteskap	0	0 %
Gjennomført barneekteskapet	0	0 %
Helsehjelp i forbindelse med tidligere gjennomført kjønnslemlestelse	-	-	-	-	-
Totalt	983	100 %	950	100 %	899	100 %	1031	100 %

* For å unngå å identifisere noen oppgir vi ikke antall for kategorier med under 7 saker. Disse er markert med tre prikker i tabellen.

< Tabelloversikt

Tabell 12

Saker 2021-2024 fordelt på landbakgrunn

	2021	2021 i %	2022	2022 i %	2023	2023 i %	2024	2024 i %
Syria	214	22 %	176	19 %	172	19 %	235	23 %
Somalia	138	14 %	116	12 %	116	10 %	133	13 %
Pakistan	110	11 %	116	12 %	116	11 %	111	11 %
Irak	96	10 %	94	10 %	94	8 %	85	8 %
Afghanistan	106	11 %	77	8 %	77	8 %	75	7 %
Russland	23	2 %	16	2 %	26	3 %	39	4 %
Tyrkia	28	3 %	33	3 %	16	2 %	28	3 %
Ukraina	0	0 %	13	1 %	26	3 %
Norge	23	2 %	26	3 %	26	3 %	22	2 %
Libanon	7	1 %	10	1 %	21	2 %
Eritrea	21	2 %	30	3 %	29	3 %	20	2 %
Palestina	19	2 %	14	2 %	19	2 %
Marokko	10	1 %	9	1 %	13	1 %	15	1 %
Iran	13	1 %	14	1 %	11	1 %	13	1 %
Kongo	7	1 %	0	0 %	12	1 %
Vietnam	8	1 %	12	1 %
Albania	13	1 %	11	1 %
India	12	1 %	11	1 %
Sudan	7	1 %	9	1 %
Kosovo	8	1 %	7	1 %
Thailand	14	1 %	7	1 %	0	0 %	7	1 %
Andre land*	182	19 %	238	25 %	141	16 %	120	12 %
Totalt	983	100 %	950	100 %	899	100 %	1031	100 %

* For å unngå å identifisere noen er alle land med 6 eller færre saker anonymisert. I 2024 var det 44 land i mangfoldsrådgivernes statistikk som hadde 6 eller færre saker. Inkludert i denne kategorien er også sakene der landbakgrunn var ukjent. Dette utgjorde i 2024, 32 saker.

< Tabelloversikt

Tabell 13

Saker i 2024 fordelt på hvem som henvendte seg om dem

	2024	2024 i %
Skole (grunnskole/vgs)	535	52 %
Den utsatte selv	187	19 %
Skolehelsetjenesten	84	9 %
Voksenopplæringen	41	4 %
Mangfoldsrådgiver	32	4 %
Venn/medelev	23	3 %
Kommunalt ansatt	21	3 %
Helsetjenesten (utenom skole)	18	2 %
Nav	18	2 %
Politiet	15	2 %
Barnevernet (kommunalt)	11	2 %
Oppfølgingstjenesten (OT)/PPT	10	1 %
Familie	8	1 %
Flyktningetjenesten	8	1 %
Spesialisthelsetjenesten	7	1 %
Andre instanser (under 7 saker)	13	1 %
Totalt	1031	100 %

* For å unngå å identifisere noen oppgir vi ikke antall for kategorier med under 7 saker.

Statistikk over spesialutsendingenes saker

Tabell 14

Antall saker 2017–2024

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Antall saker	180	243	257	250	273	235	245	310

Tabell 15

Saker 2021 – 2024 fordelt på kjønn

	2021	2021 i %	2022	2022 i %	2023	2023 i %	2024	2024 i %
Jente/kvinne	183	67 %	160	68 %	152	62 %	202	65 %
Gutt/mann	79	29 %	75	32 %	89	36 %	104	34 %
Ukjent	11	4 %	0	0 %	4	2 %	4	1 %
Totalt	273	100 %	235	100 %	245	100 %	310	100 %

< Tabelloversikt

Tabell 16

Saker 2021-2024 fordelt på alder

	2021	2021 i %	2022	2022 i %	2023	2023 i %	2024	2024 i %
Over 18	90	33 %	84	36 %	71	29 %	135	44 %
Under 18	167	61 %	151	64 %	172	70 %	171	56 %
Ukjent	16	6 %	0	0 %	2	1 %	4	2 %
Totalt	273	100 %	235	100 %	245	100 %	310	100 %

Tabell 17

Saker 2021-2024 fordelt på hovedbekymring

	2021	2021 i %	2022	2022 i %	2023	2023 i %	2024	2024 i %
Ufrivillig opphold i utlandet	148	54 %	172	73 %	162	67 %	203	65 %
Trusler og vold	33	12 %	10	4 %	15	6 %	31	10 %
Negativ sosial kontroll	30	11 %	8	3 %	27	11 %	30	10 %
Frykt for tvangsekteskap	31	11 %	30	13 %	20	6 %
Frykt for ufrivillig opphold i utlandet	11	4 %	8	3 %	25	10 %	10	3 %
Gjennomført tvangsekteskap	11	4 %	7	2 %
Frykt for kjønnslemlestelse	7	2 %
Gjennomført kjønnslemlestelse	0	0 %	0	0 %	0	0 %
Frykt for barneekteskap	0	0 %
Gjennomført barneekteskap	0	0 %
Tvunget til å forbli i ekteskapet	0	0 %	0	0 %
Totalt	273	100 %	235	100 %	245	100 %	310	100 %

* For å unngå å identifisere noen oppgir vi ikke antall for kategorier med under 7 saker. Disse er markert med tre prikker i tabellen.

Tabell 18

Saker 2021-2024 fordelt på landbakgrunn

Land	2021	2021 i %	2022	2022 i %	2023	2023 i %	2024	2024 i %
Syria	28	10 %	20	9 %	26	11 %	82	27 %
Somalia	32	12 %	74	31 %	84	34 %	79	26 %
Afghanistan	8	3 %	8	3 %	13	5 %	37	12 %
Pakistan	31	11 %	15	6 %	24	10 %	27	9 %
Irak	46	17 %	58	25 %	33	13 %	17	6 %
Russland	30	11 %	6	3 %	18	7 %	17	6 %
Tyrkia	9	4 %	5	2 %
Jordan	0	0 %	0	0 %
Palestina	28	10 %	7	3 %	7	3 %	0	0 %
Iran	0	0 %	0	0 %	0	0 %
Andre land*	65	24 %	38	16 %	35	14 %	51	16 %
Totalt	273	100 %	235	100 %	245	100 %	310	100 %

* For å unngå å identifisere noen er alle land med 6 eller færre saker anonymisert. I 2024 var det 18 land i spesialutsendingene for integreringssakers statistikk som hadde 6 eller færre saker. Inkludert i denne kategorien er også sakene der landbakgrunn var ukjent. Dette utgjorde i 2024, 3 saker.

< Tabelloversikt

Tabell 19

Saker 2024 fordelt på hvem som henvendte seg om dem

Hvem meldte saken	Antall saker	Antall saker i %
Den utsatte selv	67	22 %
Familie	65	21 %
Utenriksdepartementet	28	9 %
Politiet	23	7 %
Nav	20	6 %
Mangfoldsrådgiver	19	6 %
Spesialutsending for integreringssaker	16	5 %
Frivillige organisasjoner	13	4 %
Skole (grunnskole/vgs)	10	3 %
Andre	9	3 %
Venn/medelev	9	3 %
UDI	7	2 %
Andre instanser (under 7 saker)	24	8 %
Totalt	310	100 %

* For å unngå å identifisere noen oppgir vi ikke antall for kategorier med under 7 saker.

**Ved behov for råd og veiledning eller kompetanseheving kontakt:
Kompetanseteamet mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold**

Telefon: 478 090 50 (mandag–fredag kl. 9–15)

E-post: Kompetanseteamet@bufdir.no

Kompetanseteamet.no

IMDis Mangfoldsrådgivere

Telefon: 241 688 00

E-post: post@imdi.no, merk Mangfoldsrådgiver

Presse: presse@imdi.no

<https://www.imdi.no/>

IMDis Fagteam for forebygging av negativ sosial kontroll og æresrelatert vold

Telefon: 241 688 00

E-post: post@imdi.no, merk Fagteam

Presse: presse@imdi.no

<https://www.imdi.no/>